

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра: менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему: «**Управління необоротними активами**»
(на матеріалах ХКП «СПЕЦКОМУНТРАНС»)

Виконала:

студентка магістратури
за спеціальністю 072 Фінанси,
банківська справа та страхування
Стерницька С. С.

Керівник: Крушинська А.В.,
к.е.н., доцентка, доцентка
кафедри

Рецензент головний економіст ХКП
«Спецкомунтранс» Кольцова Н.М.

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою «_____»

Секретар ЕК _____

«__» _____ 2022 р.

АНОТАЦІЯ

Стерницька С.С. Управління необоротними активами (на матеріалах ХКП “СПЕЦКОМУНТРАНС” - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2022. – 77 с.

Магістерська робота присвячена дослідженню особливостей фінансового управління необоротними активами підприємства та пошук шляхів його вдосконалення.

Розкрито сутність та елементи необоротних активів у структурі комунального підприємства “Спецкомунтранс”. Досліджено управління необоротними активами та сформовано поетапну політику управління ними. Досліджено амортизаційні відрахування підприємства та встановлено, що така політика управління є неефективною.

Здійснено аналіз необоротних активів, як важливої складової діяльності ХКП “Спецкомунтранс”. Проведено горизонтальний аналіз, досліджено показники мобільності та визначено, що “Спецкомунтранс” має дебіторську заборгованість за товари та послуги та іншу дебіторську заборгованість.

Під час проведення оцінки ефективності управління необоротними активами досліджуваного підприємства, доведено що дане управління є неефективним, що негативно впливає на його діяльність.

Запропоновано напрями оптимізації управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс” та розроблено пропозиції систем інвестування у необоротні активи комунального підприємства.

Окрема увага приділена теоретичним, методичним положенням і практичним рекомендаціям щодо управління необоротними активами

підприємства та комплексного підходу до вирішення нюансів в управлінні необоротними активами комунального підприємства “Спецкомунтранс”.

Ключові слова: *управління, необоротні активи, підприємство, оцінка, оптимізація.*

ANNOTATION

Sternytska S.S. Management of non-current assets (based on the materials of SPETSKOMUNTRANS) - Qualifying scientific work on manuscript rights. Master's thesis for obtaining a master's degree in the specialty 072 Finance, banking and insurance. - Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytskyi, 2022. – 77 p.

The master's thesis is devoted to the study of the peculiarities of the financial management of non-current assets of the enterprise and the search for ways to improve it.

The essence and elements of non-current assets in the structure of the utility company "Spetskomuntrans" have been revealed.

The management of non-current assets was studied and a phased policy of their management was formed. The company's depreciation deductions were studied and it was established that this management policy is ineffective.

An analysis of non-current assets was carried out, as an important component of the activity of SPECCOMUNTRANS. A horizontal analysis was conducted, mobility indicators were studied and it was determined that "Spetskomuntrans" has receivables for goods and services and other receivables.

During the evaluation of the effectiveness of non-current asset management of the investigated enterprise, it was proven that this management is ineffective, which negatively affects its activity.

Directions for optimizing the management of non-current assets of the "Spetskomuntrans" HCP were proposed and proposals for investment systems in non-current assets of the utility enterprise were developed.

Special attention is paid to theoretical, methodical provisions and practical recommendations regarding the management of non-current assets of the enterprise and a comprehensive approach to solving nuances in the management of non-current assets of the utility company "Spetskomuntrans".

Key words: management, non-current assets, enterprise, assessment, optimization.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Сутність та елементи необоротних активів.....	9
1.2. Етапи управління необоротними активами.....	14
РОЗДІЛ II АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ХКП “СПЕЦКОМУНТРАНС”	25
2.1. Аналіз необоротних активів, як важливої складової діяльності ХКП “Спецкомунтранс”	25
2.2. Оцінка ефективності управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”	36
РОЗДІЛ III УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ХКП “СПЕЦКОМУНТРАНС”	44
3.1. Напрями оптимізації управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”	44
3.2. Удосконалення системи інвестування у необоротні активи ХКП “Спецкомунтранс”	54
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми. Існування, розвиток та діяльність будь-якого підприємства можлива тільки за умов використання в процесі своєї діяльності різних видів економічних ресурсів, зокрема й його активів, які поділяться на дві групи: необоротні та оборотні активи. В умовах розвитку сучасного світу, науково-технічного прогресу, важливим фактором якісної діяльності підприємства є його забезпеченість необоротними активами, а також ефективне їх використання. Забезпечення відповідного стану, оновлення та раціональне використання необоротних активів є головними умовами функціонування підприємств при здійсненні власної діяльності. Необоротні активи, у теперішній час, особливо гостро відіграють визначальну роль у діяльності підприємства, так як вони становлять невід'ємну частину майна кожного підприємства. Вони впливають на оновлення та покращення засобів праці, визначають масштаб виробничого персоналу та сприяють поліпшенню технічної оснащеності діючого суб'єкта.

Необоротні активи підприємства - фундамент безперебійної та якісної роботи діючого господарства. Вагомий внесок в дослідження необоротних активів зробили багато вітчизняних вчених-економістів: М. С. Білик, П. Т. Бубенко, О. Д. Василик, Г. Л. Вознюк, М. Л. Гончаренко, А.Г. Загородній, Н. Ю. Єршова, Г. І. Кіндрацька, В. В. Кузнецов, О. Р. Михайленко, О. В. Портна, Г. І. Філіна та інші.

Метою магістерської роботи є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління необоротними активами комунального підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі були поставлені та вирішені такі **завдання**:

- розкрити сутність та елементи необоротних активів;

- охарактеризувати етапи управління необоротними активами підприємства;
- здійснити аналіз необоротних активів, як важливої складової діяльності ХКП “Спецкомунтранс”;
- оцінити ефективність управління необоротними активами досліджуваного підприємства;
- окреслити напрями оптимізації управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”;
- удосконалити систему інвестування у необоротні активи ХКП “Спецкомунтранс”

Об’єкт дослідження – фінансово-економічна та організаційна діяльність ХКП “Спецкомунтранс.

Предмет дослідження – теоретико-практичні аспекти управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: спостереження, порівняльний, системний аналіз, структурно-типологічний, економіко-статистичний, аналізу й синтезу, на основі матеріалів ХКП “Спецкомунтранс.

Інформаційною базою написання магістерської роботи слугували дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності ХКП “Спецкомунтранс” за 2017-2021 рр., наукові праці зарубіжних і вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, ресурси мережі Інтернет з проблем управління необоротними активами комунального підприємства.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення та отриманні результати магістерської роботи були оприлюднені на:

- V Міжнародній науково-практичній конференції “Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку Держави в умовах глобалізації”, 21-22.01. 2022 року, м. Хмельницький, Україна [39, с. 236-237].

– XVI Міжнародній науково-практичній конференції “MODERN DIRECTIONS OF SCIENTIFIC RESEARCH DEVELOPMENT”, 7-9.09.2022 Чикаго, США [48, с. 337- 341].

Практичне значення одержаних результатів. Опрацьовані автором теоретичні положення та практичні рекомендації щодо управління необоротними активами підприємства, зокрема, опрацьовані автором рекомендації щодо оптимізації системи управління необоротними активами та інвестування у матеріальну базу спрямовану на сортування відходів можуть використовуватись у практичній діяльності суб’єкта господарювання.

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, 3 розділів, 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 48 найменувань та додатків. Загальний обсяг роботи 77 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та елементи необоротних активів

Сучасний світ та події навколо нас колосально впливають на кожного з нас, також часта зміна законодавства впливає на суб'єкти господарювання, тому важливим є конкретне визначення поняття “необоротні активи” та поняття елементів, що їх формують.

Згідно із Національним положенням (стандарт) бухгалтерського обліку №1 необоротні активи – всі активи, що не є оборотними. При цьому оборотні активи – гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців від дати балансу [8].

Тому, можна сформулювати таке визначення необоротних активів – це всі ресурси підприємства, термін використання яких більше року або понад операційний цикл, якщо він більше року.

Сучасні іноземні науковці-фінансисти, такі як Б. Нідлз та Х. Андерсен, визначають необоротні активи як засоби, які повинні:

- мати термін корисного використання більше одного року чи операційного циклу;
- використовуватися у діяльності суб'єкта господарювання;
- не підлягати продажу протягом року [12, с. 196].

Інший відомий вчений у сфері бухгалтерського обліку Е. Райс під необоротними активами трактує будь-які активи, які підприємство використовує на довгостроковій основі (наприклад, будівлі, машини, транспортні засоби, комп'ютери), на відміну від поточних активів, які купуються для продажу покупцям [16, с. 16]. Таким чином у зв'язку із неточністю тлумачення таких термінів, як “основний капітал” та “необоротні активи”, серед науковців немає одностайності у визначенні цих термінів.

Оскільки, в економічній теорії перший термін ототожнюється тільки з довгостроковими матеріальними активами. Тоді як, у прикладних економічних дисциплінах, наприклад в бухгалтерському обліку, не існує визначення “основний капітал”. Натомість вони визначають “довгострокові (необоротні) активи”, до яких, крім довгострокових матеріальних активів, відносять права на довгострокові нематеріальні активи, а також довгострокові фінансові інвестиції, що спричинено розвитком економічних відносин табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Підходи вчених щодо визначення необоротних активів

№	Автор	Визначення необоротних активів
1.	В.Є. Ванкевич	Необоротні активи — довгострокові матеріальні і нематеріальні активи, більша частина яких бере участь у процесі виробництва продукції, робіт, послуг більше одного року і кругообігу засобів суб'єкта господарювання, що забезпечує приплив грошових засобів
2.	А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк	Необоротні активи — сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі його господарської діяльності [5, с. 19]
3.	Дж. Доунс, Дж. Елліот Гудман	Необоротні активи — майнові цінності, конвертація яких у грошові кошти, продаж чи обмін під час виробничого циклу діяльності підприємства, який зазвичай складає один рік, не планується [18, с. 325].
4.	В.А. Коноплицький,	Основний капітал — будівлі, машини і устаткування (за первісною і балансовою вартістю), вартість земельної власності, вкладання фінансового характеру (довгострокова, тобто понад один рік, дебіторська заборгованість, вкладення у неконсолідовані компанії, власні акції в портфелі), нематеріальні активи (торговельні знаки, патенти, ліцензії)
5.	В. Кузнєцов, О. Михайленко	Необоротні активи — матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать підприємству і забезпечують його функціонування, термін використання яких складає більше одного року чи операційного циклу
6.	О.В. Куроченко, М. А. Копнов	Основний капітал — частина капіталу, що вкладена у засоби виробництва
7.	Л.Г. Мельник	Основний капітал — узагальнюючий показник, який характеризує у грошовому вираженні весь капітал підприємства — як фізичний, так і грошовий. Основний капітал включає: довгострокові матеріальні цінності, капітальні вкладення (власні цінні папери, у т. ч. інших підприємств), нематеріальні активи

Також дослідники Н. Ю. Єршова та О. В. Портна відзначають, що метою аналізу необоротних активів підприємства є кількісний та якісний аналіз складу та структури, їх динаміки, вивчення ефективності використання основних засобів у виробничому процесі, покращення технічного забезпечення виробництва за умови якіснішого використання основних засобів. Тому, необхідність у наступних дослідженнях зумовлюється потребою вдосконалення аналітичного забезпечення управління необоротними активами підприємства в аспекті прийняття правильних рішень у потрібний момент.

Необоротні активи подаються в першому розділі активу Балансу підприємства такими елементами:

1. Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). До них належать земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; будівлі, споруди та передавальні пристрої; машини й обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади та інвентар; тварини; багаторічні насадження; інші основні засоби; бібліотечні фонди; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (непостійні) споруди; природні ресурси; інвентарна тара, інші необоротні матеріальні активи.

2. Нематеріальні активи - це немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований [8]. Дане визначення занадто складне і не дає ясного уявлення про те, що ж таке нематеріальні активи. Тому, розглянемо визначення у іншому формулюванні:

Нематеріальні активи – це об'єкти інтелектуальної, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку,

встановленому законодавством держави. До нематеріальних активів відносяться: права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо); права користування майном (право користування земельною ділянкою відповідно до земельного законодавства, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо); права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо); права на об'єкти промислової власності (авторське право, патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці); авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програмне забезпечення для електронно-обчислювальних машин); інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв).

3. Незавершені капітальні інвестиції можуть бути двох видів:

– незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи - капітальні інвестиції у будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об'єктів необоротних матеріальних активів, уведення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося, а також авансові платежі для фінансування будівництва;

– незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи – капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося.

4. Інвестиційна нерухомість – власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва та постачання товарів, надання

послуг, адміністративної мети або продажу в процесі звичайної діяльності [2].

5. Довгострокові біологічні активи – тварини або рослини, які в процесі біологічних перетворень здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що перевищує 12 місяців. До довгострокових біологічних активів відносяться: робоча худоба, продуктивна худоба, багаторічні насадження, інші довгострокові біологічні активи.

6. Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств враховують: фінансові інвестиції в асоційовані підприємства, фінансові інвестиції в дочірні підприємства, фінансові інвестиції у спільну діяльність із створенням юридичної особи (спільного підприємства) [25].

7. Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

8. Відстрочені податкові активи - суми податків на прибуток, що підлягають відшкодуванню у наступних періодах унаслідок: тимчасової податкової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо [46].

Незважаючи на різноманітність складу операційних необоротних активів, мету фінансового менеджменту можна визначити таким чином – це забезпечення своєчасного відновлення і підвищення ефективності використання необоротних активів. Виходячи з цього, формують політику управління необоротними активами підприємства. Вона являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, полягає у фінансовому

забезпеченні своєчасного оновлення основних фондів і ефективного їх використання.

Отже, розглянувши визначення необоротних активів, котрі розглядаються вченими та представлені у закордонних та вітчизняних нормативно-правових джерелах, доцільно наголосити на тому, що під необоротними активами слід розуміти активи, що застосовуються підприємством для отримання економічної вигоди під час його господарювання на протязі певного часу (більше одного року), а вартість їх можна точно обрахувати та внести у бухгалтерський облік.

1.2. Етапи управління необоротними активами

Оскільки до складу активів підприємства належать як необоротні так і оборотні активи, але кожен різновид даних активів має власні характеристики, що відрізняють їх один від одного, таким чином необхідно розглядати процеси управління ними окремо.

Основні етапи політики управління необоротними активами зображено на рис. 1.1..

Згідно даного рисунку на I етапі аналіз необоротних активів підприємства проводиться з метою вивчення динаміки загального обсягу і структури необоротних активів, ступеня їх придатності, інтенсивності оновлення та ефективності використання. Далі здійснюється забезпечення своєчасного оновлення необоротних активів підприємства. При цьому розраховується загальний обсяг необоротних активів, що підлягають оновленню в майбутньому періоді, встановлюються основні параметри і вартість оновлення різних груп активів

На III етапі проводиться оптимізація загального обсягу і складу необоротних активів підприємства. Розрахунки здійснюються з урахуванням виявлених у процесі аналізу можливих резервів підвищення продуктивного

використання необоротних активів у майбутньому періоді. Згодом визначається потреба у прирості необоротних активів.

Рис.1.1. Основні етапи політики управління необоротними активами.

На V етапі здійснюється формування принципів і оптимізація структури джерел фінансування необоротних активів. Оновлення і приріст необоротних активів підприємства може фінансуватися за рахунок власних і позикових коштів. Далі проводиться забезпечення ефективного використання

необоротних активів підприємства та формування стабільних джерел фінансування необоротних активів. Процедура полягає у розробці системи заходів, спрямованих на підвищення рентабельності і фондоддачі необоротних активів.

У процесі діяльності підприємства можливе стрибкоподібне збільшення або зменшення як абсолютної величини основних засобів, так і їх частки в загальній сумі активів. Причинами такої зміни можуть бути або придбання підприємством основних фондів з метою створення нових організаційних структур, або переоцінка основних фондів.

Якщо розмір залишкової вартості основних засобів скорочується, це свідчить про процеси реалізації основних засобів підприємства. Подібна ситуація виникає у випадку виведення з експлуатації основних засобів, що не відповідають вимогам виробництва конкурентоспроможної продукції. Необхідно також враховувати, що внаслідок амортизації при побудові системи управління необоротними активами підприємства відбувається скорочення балансової вартості основних виробничих фондів [3].

Ознакою скорочення залишкової вартості основних виробничих фондів підприємства в результаті процесів амортизації є збіг абсолютної величини зменшення основних засобів підприємства і величини нарахованої за цей період амортизації.

Амортизація - це механізм погашення (перенесення на готову продукцію) вартості об'єктів основних виробничих фондів і нематеріальних активів. Амортизація як економічна категорія відображає фізичний і моральний знос основних фондів і нематеріальних активів. Амортизація пов'язана з відтворювальною діяльністю підприємства: сума амортизації повинна бути достатня для заміни зношених і морально застарілих основних виробничих фондів і нематеріальних активів [25].

Визначення терміну корисного використання основних засобів і нематеріальних активів здійснюється підприємством самостійно при взятті їх до обліку.

Реальні вкладення коштів підприємства в основні виробничі фонди пов'язані з придбанням і реалізацією обладнання, верстатів, механізмів, що призводить до зміни активів підприємства.

Для оцінки ступеня зношення основних фондів підприємства використовується коефіцієнт зносу основних засобів, що розраховується як відношення загальної величини зносу основних засобів підприємства до первісної вартості його основних коштів.

Первісна вартість основних засобів підприємства визначається як сума їх залишкової балансової вартості і загальної величини зносу основних засобів. Аналогічним чином визначається коефіцієнт зносу нематеріальних активів підприємства.

Якщо коефіцієнт зносу основних засобів високий, це свідчить про обмежені технічні можливості підприємства і його низький виробничий потенціал. Тому процес управління необоротними активами повинен бути безпосередньо пов'язаний з технічним переозброєння підприємства.

Вдосконалення політики управління необоротними активами на підприємстві тісно пов'язане з покращенням політики фінансування та інвестування коштів в необоротні активи. В економічній літературі ототожнюють поняття “фінансування” та “інвестування”. Утім, доречно зазначити існування тісного взаємозв'язку процесів фінансування та інвестування, оскільки використанню коштів передують наявність. Інвестиції впливають на необхідність, можливість та умови фінансування; їх дохідність є істотним джерелом фінансування та тим самим фактором фінансової рівноваги [51].

Взаємозв'язок між інвестуванням та фінансуванням проявляється і в тому, що один й той же процес може бути як інвестиціями, так і

фінансуванням. Інвестиції являють собою потік платежів, який починається з виплат та в подальшому передбачає надходження. Фінансування – потік платежів, який починається з надходжень, за якими йдуть виплати (повернення капіталу). З точки зору банку, кредит – це інвестиції; з точки зору суб'єкта господарювання, кредит – це фінансування. Якщо виходити з того, що фінансування являє собою процес залучення коштів, а інвестиції є процесом використання цих залучених коштів, то можна стверджувати, що між цими поняттями та їхнім проявом існує тісне переплетіння.

Таким чином, фінансування та інвестування – це процеси нарощення капіталу, які зумовлюють послідовне виділення коштів та капіталізацію через перетворення на активи. За сучасних умов господарювання для більшості підприємств і компаній основною проблемою в управлінні необоротними активами є постійна необхідність оновлення об'єктів основних виробничих засобів, що виробили свій ресурс, високі витрати на підтримку працездатності основних засобів.

Політика управління необоротними активами підприємствам - це система дій, заснованих на чітко сформульованих принципах, на базі яких визначаються напрями та обсяги фінансування необоротних активів, формуються необхідні грошові кошти з доступних джерел фінансування за допомогою різних методів та форм фінансування з урахуванням забезпечення оптимальної структури сформованих ресурсів з метою створення умов ефективного здійснення торговельно-технологічних процесів як у довгостроковому, так і в короткостроковому періодах діяльності. При управлінні необоротними активами необхідно комплексно оцінювати їх позитивні та негативні сторони [38].

З метою підвищення ефективності політики управління необоротними активами суб'єктам господарювання доцільно збільшувати ефективність використання необоротних активів, що дасть змогу скоротити потребу в них, а відтак і в обсязі необхідного їх фінансування, а також забезпечити сталість

темрів економічного розвитку підприємства за рахунок більш раціонального використання власних фінансових ресурсів.

Підприємствам важливо проаналізувати свою політику щодо управління основними засобами та покращення їх стану, для цього в цілому необхідно забезпечити:

- скорочення простоїв машин і обладнання шляхом передання їх в оренду;
- підвищити приріст основних засобів за рахунок збільшення їх введення і зменшення вибуття;
- прискорення приросту продуктивності праці порівняно зі зростанням її фондоозброєності;
- застосовувати інтенсивну форму оновлення основних засобів підприємства;
- підвищувати фондівіддачу основних засобів;
- використовувати у виробництві продукції новітні технології та досягнення науково - технічного прогресу;
- застосовувати більш гнучку амортизаційну політику, тощо.

Для сучасних підприємств дана потреба визначається у формі приросту необоротних активів виходячи із планованого обсягу приросту виробництва (реалізації) продукції чи послуг й питомої вартості необоротних активів (скорегованої з урахуванням можливостей зростання їх продуктивності, визначених у процесі аналізу) [27].

Більш складним є визначення потреби в загальному обсязі необоротних активів для новостворюваного підприємства. Зміст необоротних активів такого підприємства має ряд різноманітних рис. Так, у складі оборотних активів відсутня поточна дебіторська заборгованість у зв'язку з тим, що операційна діяльність ще не починалася. Крім того, до мінімуму зведені (а в багатьох випадках повністю відсутні) еквіваленти грошових коштів і

короткострокові фінансові інвестиції. Вони включаються до складу оборотних активів тільки у тому випадку, якщо внесок засновників у статутний фонд здійснений у формі таких короткострокових фінансових інструментів. І нарешті, у складі запасів таких підприємств відсутні запаси готової продукції (за винятком підприємств торгівлі).

З урахуванням викладеного, розрахунок потреби в активах новостворюваного підприємства здійснюється в розрізі таких видів:

- основних засобів;
- нематеріальних активів;
- запасів товарно-матеріальних цінностей, що забезпечують виробничу діяльність;
- грошових активів;
- інших видів активів.

Потреба в основних засобах розраховується за окремими їх групами:

- а) виробничі будинки й приміщення;
- б) машини й устаткування, використовувані у виробничому технологічному процесі;
- в) машини й устаткування, використовувані у процесі управління операційною діяльністю [36].

На першому етапі визначається потреба в окремих видах машин і устаткуванні, використовуваних у виробничому технологічному процесі. Базова формула розрахунку цієї потреби має такий вигляд:

$$P_{OB} = \frac{OB \times B_{OD}}{PP_E} + U_{cm}, \quad (1.1.)$$

де P_{OB} - потреба у виробничому устаткуванні конкретного виду;

OB - планований обсяг виробництва продукції, що потребує використання даного виду устаткування;

B_{OD} - вартість одиниці розглянутого виду устаткування;

PP_E – експлуатаційна продуктивність розглянутого виду устаткування (нормативний обсяг виробництва продукції розрахований на одиницю устаткування);

$U_{ст}$ – вартість установки розглянутого виду устаткування.

На другому етапі визначається потреба в окремих видах машин і устаткуванні, використовуваних у процесі управління операційною діяльністю (офісні меблі, електронно-обчислювальні машини, устаткування, контейнери, засоби зв'язку й тощо).

На третьому етапі визначається потреба в приміщеннях (будинках) для здійснення безпосереднього виробничого процесу (з усіма допоміжними його видами) і розміщення персоналу управління [с. 144, 36].

Потреба в нематеріальних активах визначається виходячи з технології, яка використовується для здійснення операційного процесу.

При визначенні вартісного обсягу необоротних активів, необхідних підприємству, враховується форма задоволення потреби в окремих їх видах – придбання у власність, фінансовий або оперативний лізинг.

Потреба в запасах товарно-матеріальних цінностей розраховується диференційовано у розрізі наступних їх видів:

- а) потреба в оборотному капіталі, що авансується у запаси сировини й матеріалів;
- б) потреба в оборотному капіталі, що авансується у запаси товарів (для торговельних підприємств).

Потреба в оборотному капіталі, що авансується у запаси товарно-матеріальних цінностей кожного виду, визначається шляхом множення одноденного обсягу їх витрачання на норму запасу в днях. Норми запасів товарно-матеріальних цінностей кожного виду встановлюються кожним підприємством самостійно виходячи з галузевих і інших особливостей його господарської діяльності (на нових підприємствах ці норми включаються до складу показників бізнес-плану).

Для усереднених розрахунків у закордонній практиці при розробці бізнес-планів застосовують наступні стандартні норми запасів: для сировини та матеріалів - 3 місяці (90 днів); для товарів, які реалізуються підприємствами торгівлі - 2 місяці (60 днів).

Потреба в грошових активах визначається на основі майбутнього їх витрачання на розрахунки по оплаті праці (крім нарахувань на неї); по авансових і податкових платежах; по маркетинговій діяльності (витрати по рекламі); за комунальні послуги тощо. У практиці формування грошових активів новостворюваних підприємств потреба в них визначається у розрізі перерахованих видів платежів на майбутні три місяці (що забезпечує достатній запас платоспроможності на першому етапі функціонування підприємства). У процесі наступної господарської діяльності нормативи активів у грошовій формі знижуються (особливо в умовах інфляції).

Потреба в інших необоротних активах встановлюється методом прямого рахунку за окремими їх різновидами з урахуванням особливостей створюваного підприємства. Розрахунок потреби в інших активах здійснюється окремо по необоротних і оборотних активах.

За результатами проведених розрахунків визначається загальна потреба в необоротних і оборотних активах новостворюваного підприємства. Потреба в необоротних активах розраховується шляхом підсумовування потреби в основних засобах, нематеріальних активах й інших видах необоротних активів. Відповідно потреба в оборотних активах визначається шляхом підсумовування потреби в запасах товарно-матеріальних цінностей, грошових активів й інших видів оборотних активів.

Розрахунок потреби в операційних активах нового підприємства пов'язаний з вибором альтернативних рішень:

- а) орендою, будівництвом або придбанням будинків (земельних ділянок);
- б) орендою або придбанням машин, механізмів і устаткування;

в) формуванням більшого або меншого обсягу запасів товарно-матеріальних цінностей;

г) придбанням готових технологічних рішень (у формі нематеріальних активів) або їх самостійної розробки;

д) формуванням більшого або меншого рівня платоспроможності, а відповідно й обсягу грошових активів і т.п.

Тому розрахунок потреби в необоротних активах нового підприємства доцільно здійснювати в трьох варіантах:

1) мінімально необхідна сума активів, що дозволяє розпочати господарську діяльність;

2) необхідна сума активів, що дозволяє розпочати діяльність підприємства із достатніми розмірами страхових запасів по основних видах оборотних активів (матеріальним і грошовим);

3) максимально необхідна сума активів, що дозволяє придбати у власність всі використовувані основні засоби й необхідні нематеріальні активи, а також створити достатні розміри страхових запасів по всіх видах оборотних активів, необхідних на початковому етапі діяльності.

У процесі розрахунків насамперед визначаються показники мінімального й максимального варіантів потреби в активах, а потім у рамках цих її меж формується необхідна їх сума. Максимальний варіант потреби в активах може бути використаний згодом для першої стадії розширення підприємства[42].

При підрахунку мінімально необхідної загальної суми активів новоствореного підприємства необхідно брати до уваги вимоги чинного законодавства до формування статутного капіталу підприємств різних сфер діяльності (банків, страхових компаній, інвестиційних фондів і компаній і тощо) і організаційно-правових форм (акціонерних товариств, товариств із обмеженою відповідальністю). Загальна сума активів, що формуються на цих

підприємствах, не може бути нижче мінімального розміру їхнього статутного капіталу, визначеного законодавством.

При цьому слід зазначити, що поділ активів на два блоки – оборотні та необоротні – є найбільш доцільним з точки зору управління, оскільки такий підхід відповідає структурі Балансу (Звіту про фінансовий стан) підприємства та відображає участь активів у процесі здійснення господарської діяльності. Отже, управління грошовими коштами, виробничими запасами та дебіторською заборгованістю слід розглядати в системі управління активами підприємства.

У процесі дослідження проблеми оцінки ефективності будь-якої системи управління, у тому числі й активами підприємства, ми дійшли висновку, що оптимізувати цей процес можна лише до певного критерію – показника, відносно якого формується оцінка управлінських дій щодо підвищення ефективності управління активами підприємства.

Складність та різноманітність процесів господарської діяльності підприємства, а також велика кількість діючих у ній чинників мають неабиякий вплив на ефективність управління підприємством. Отже, доцільним є оцінювання її за допомогою системи узагальнених і часткових показників, які використовуються для визначення економічної ефективності від передбачених стратегією заходів щодо управління активами.

Основна мета проведення аналізу ефективності управління активами полягає у здійсненні комплексної оцінки, за результатами можна визначити ефективність управління активами та вчасно відреагувати на зміни в управлінні підприємством.

Отже, головною метою ефективного управління активами є забезпечення прибутковості та стабільного розвитку шляхом раціонального використання всіх видів активів для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Для її реалізації необхідно дотримуватися етапів, що зображені на рис. 1.1 .

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ХКП “СПЕЦКОМУНТРАНС”

2.1. Аналіз необоротних активів, як важливої складової діяльності ХКП “Спецкомунтранс”

Хмельницьке комунальне підприємство “Спецкомунтранс” створено 1 жовтня 1949 року. Власником підприємства є територіальна громада міста Хмельницького в особі Хмельницької міської ради. Метою створення і діяльності підприємства є господарська діяльність для досягнення економічних і соціальних результатів з метою отримання прибутку. Предметом діяльності є надання послуг юридичним та фізичним особам із: збирання, транспортування, утилізації та знешкодження твердих і рідких побутових відходів; вилову бродячих собак і котів, та хижих тварин, знешкодження та захоронення трупів тварин; виготовлення, ремонту та обслуговування контейнерів для збору твердих побутових відходів; обслуговування міських контейнерних майданчиків; утримання громадських туалетів; заготівлі та збуту окремих видів відходів як вторинної сировини тощо.

Майно КП “Спецкомунтранс” складають виробничі та невиробничі фонди та оборотні кошти, статутний фонд, а також інші цінності, вартість яких відображається в самому балансі підприємства. Власник майна, закріпленого за підприємством на праві господарського відання, здійснює контроль за належним використанням та збереженням майна безпосередньо або через виконавчий комітет Хмельницької міської ради відповідно до статуту та законодавчих актів України.

На даний час на балансі підприємства знаходиться 45 одиниць колісних транспортних засобів та техніки. Спецавтотранспорт складає 30 одиниць, з яких 20 - це автомобілі – сміттєвози, 2 – асенізаційні автомобілі, 8 – вантажних автомобілей для вивезення великогабаритних відходів. Гусенична

техніка працює на полігоні, це 3 бульдозера, 1 екскаватор, ущільнювач BOMAG, які забезпечують безперебійну роботу підприємства по санітарній очистці міста. Середньооблікова чисельність штатних працівників підприємства складає 214 чол..

Для КП “Спецкомунтранс” характерна безцехова виробнича структура, при якій всі функції з управління виробництвом зосереджені в управлінських структурах. Основою її будови є виробнича дільниця, де виконуються технологічно однорідні роботи. У склад виробничої структури входить основне виробництво, що безпосередньо забезпечує виконання робіт із транспортування твердих побутових відходів (далі – ТПВ), прибирання майданчиків, утилізації ТПВ відповідно до встановлених планів і завдань. Надання послуг здійснюється через прибирання сміття біля та навколо контейнерних майданчиків, збирання та транспортування твердих побутових відходів до полігону ТПВ, завантаження та розвантаження. Допоміжне виробництво охоплює ті підрозділи, діяльність яких спрямована на забезпечення функціонування основного виробництва, збереження рухомого складу і виконання комплексу необхідних ремонтно-профілактичних робіт з підтримки і часткового відновленні його працездатності.

На основі даних табл. 2.1. [Додаток А] можна встановити, що за 2017-2021 рр. обсяг реалізації послуг зріс більш, ніж у 3 рази або на 39,6 млн. грн. Така ситуація зумовлена як розширенням кола споживачів послуг, так і зростанням тарифів на послуги підприємства. Середньооблікова чисельність працюючих не змінювалась протягом 2017-2018 рр. і складала 177 осіб, у т.ч. 145 робітників. Проте у 2021 р. зросла до 219 осіб, тобто на 42 працівники, у т.ч. 30 робітників. В цілому чисельність персоналу за п'ять років зросла у 1,2 рази. Значне зростання обсягів надання послуг відобразилось на показниках продуктивності праці, яка зросла на 235,66 тис. грн. на 1 працівника.

Загальні тенденції підвищення оплати праці з 5057,25 грн. на місяць у 2017 р. до 13888,13 грн. у 2021 р., її індексація з одночасним зростанням чисельності персоналу спричинили зростання фонду оплати праці на підприємстві у 3,4 рази або на 25,7 млн. грн.

Зростання собівартості реалізованих товарів та послуг (у 2,7 рази), що нижче рівня приросту доходів зумовило прибуткову діяльність підприємства. Так прибуток у 2021 р. склав 531 тис. грн. в той час як у 2018 рр. підприємство отримувало збиток в сумі 119 тис. грн.

Це відобразилось на динаміці показників рентабельності послуг, яка в останньому періоді складала 0,77% та рентабельність продажу 0,62%

Отримання прибутків позитивно вплинуло на динаміку витрат на одиницю послуг: абсолютне значення показника зменшилось на 0,15 коп. та досягло значення 99,38 коп. на 1 грн. реалізованої продукції/послуг.

У зв'язку із придбанням значної частки транспортних засобів зросла вартість основних засобів на 159,4 млн. грн. або у 5,5 рази. Зважаючи на значне зростання середньорічної вартості основних засобів та нижчий рівень зростання виручки від реалізації послуг фондоддача мала тенденцію до спаду (на 0,34 грн./грн. у 2021 р. порівняно із 2017 р.), а це свідчить про зниження ефективності використання основних засобів.

Проведемо аналіз динаміки обсягу та структури послуг КП “Спецкомунтранс” за допомогою таблиці 2.2 [додаток А] .

Наведені дані свідчать, що приріст обсягу реалізації продукції/послуг на підприємстві відбувся за рахунок приросту реалізації послуг зі збирання, транспортування, утилізація та знешкодження побутових відходів на 39,7 млн. грн, виготовлення, ремонту та обслуговування контейнерів для твердих побутових відходів на 2132,67 тис. грн., приймання і переробка гілля на міському полігоні ТПВ на 1276,49 тис. грн та інших видів послуг на 15,2 млн. грн. Так, що найбільшу питому вагу (75,88%) в загальній структурі надання послуг займає діяльність зі збирання, транспортування, утилізації та

знешкодження побутових відходів. На другому місці у структурі займають інші види послуг (17,8%). Послуги з збирання та заготівля окремих видів відходів як вторинної сировини складають 1,98% від загального обсягу послуг. Найменший обсяг в структурі послуг складають послуги із приймання і переробка гілля на міському полігоні ТПВ (1,67%).

Для того, щоб виявити, наскільки ефективно функціонує суб'єкт господарювання, необхідно проаналізувати його фінансові результати (табл. 2.3) [додаток А].

Як видно із наведених даних, прибуток підприємство отримує переважно від реалізації послуг. Інші доходи та витрати складають дуже невелику частину у загальних фінансових результатах. У 2021 р. підприємство отримало прибуток у розмірі 531 тис. грн., хоча у попередніх періодах функціонувало із значно меншими результатами, а у 2018 р. взагалі отримувало збитки (119 тис. грн.). Прибутки підприємства формуються як за рахунок операційної, так і іншої діяльності. За досліджуваний період має місце зростання і доходів і витрат: чистий дохід зріс у 3 рази, собівартість у 2,8 рази, інші операційні витрати у 6,7 рази, незначним чином змінились фінансові доходи та витрати. Отже, протягом досліджуваного періоду можемо констатувати зростання рентабельності діяльності підприємства, успішно організовану операційну діяльність, прибуткове надання комунальних послуг.

Таким чином, проведений аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства дозволяє стверджувати про ефективне управління функціонуванням суб'єкта господарювання. Це підтверджується приростом фінансових результатів. Крім того, наявні позитивні тенденції пов'язані із зростанням вартості основних засобів, збільшенням технічної озброєності праці та фондоозброєності, підвищенням ефективності використання оборотних засобів підприємства. У зв'язку з цим підприємству необхідно

підтримувати стабільний стан та нарощувати обсяги виробництва і реалізації продукції.

Для аналізування фінансового стану комунального підприємства потрібна інформація про економічні ресурси, що ним контролюються, його фінансову структуру, ліквідність та платоспроможність, а також здатність адаптуватись до змін середовища, в якому воно функціонує.

Елементами балансу, безпосередньо пов'язаними з визначенням фінансового стану комунального підприємства та змін в ньому, є: активи; зобов'язання; власний капітал.

При аналізі балансу підприємства “Спецкомунтранс” використаємо горизонтальний аналіз фінансової звітності у співставленні фінансових даних підприємства за декілька років у відносних та абсолютних вимірюваннях.

Горизонтальний аналіз балансу полягає в порівнянні кожної статті балансу і розрахунку змін абсолютних і відносних величин, а також якісній характеристиці виявлених відхилень (табл.2.4.) [додаток А.]

Отримані результати горизонтального аналізу дозволяють зробити такі висновки:

Загальна сума активів за досліджуваній період збільшилася на 79722 тис. грн. порівняно із 2017 роком або більш, ніж на 270 % у 2021 році порівняно із 2017 роком. Це збільшення відбулось переважно за рахунок значного підвищення показників оборотних та необоротних активів.

Проаналізуємо загальну структуру активів за допомогою коефіцієнта мобільності оборотних і необоротних активів.

Мобільність активів комунального підприємства “Спецкомунтранс” протягом 2017-2021 рр. коливається, хоча й сума необоротних та оборотних активів збільшується з кожним роком, тоді як мобільність у 2020 році знизилася, така ж ситуація повторилася й у 2021 році.

За період 2017-2021 рр. активи та пасиви підприємства “Спецкомунтранс” мають тенденцію росту. Відповідно виробничі запаси

підприємства теж щорічно зростають, за п'ять років вони збільшилися на 871 тис. грн..

І. А. Бержанір зазначає, що виробничі запаси слід трактувати як частину матеріальних ресурсів підприємства, які є сукупністю предметів праці й перебувають на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих деталей, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що становлять матеріальну основу продукції підприємства, надають їй якісних властивостей, беруть участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.

За результатами аналізу балансу підприємства визначено, що “Спецкомунтранс” у своїх оборотних активах має дебіторську заборгованість за товари та послуги та іншу дебіторську заборгованість. Її частка зображена на рис.2.1., звідки помітне різке зростання після 2018 року, адже частка дебіторської заборгованості зростає на 55% за рік, дані показники є досить високими, що потребують постійного контролю з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства, та таких показників, як платоспроможність, ліквідність, рентабельність та ділова активність. Після 2019 року підприємство налагоджує політику управління дебіторською заборгованістю на підприємстві, чому відповідають показники, які поступово зменшуються з кожним роком.

Інформація про поточну дебіторську заборгованість відображається у фінансовій звітності підприємства, проте, таке розкриття її не є повним. Тому для задоволення інформаційних потреб користувачів про поточну дебіторську заборгованість пропонуємо розробити “Відомість обліку поточної дебіторської заборгованості”, з введенням реквізитів щодо відображення дебіторської заборгованості за ознакою “своєчасності погашення”,

нарахування і використання резерву сумнівних боргів, використання видів рефінансування поточної дебіторської заборгованості.

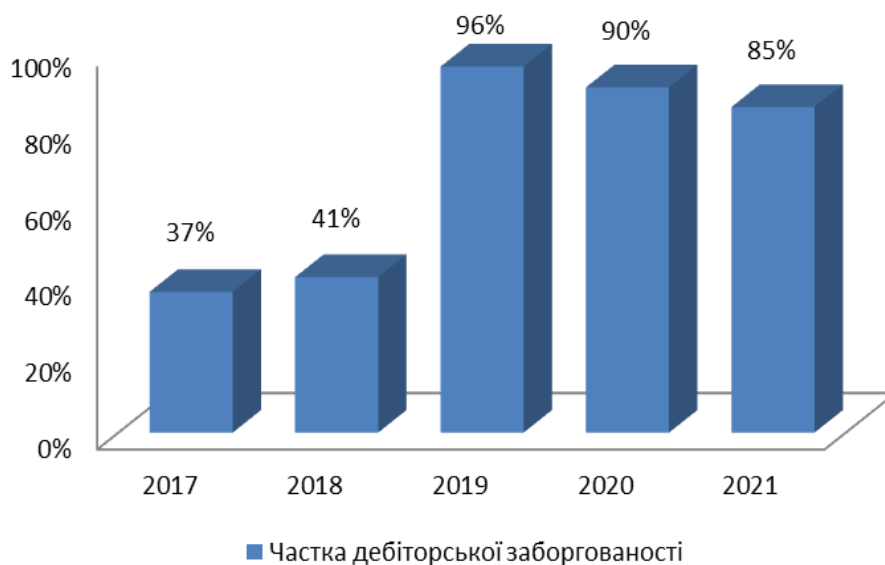

Рис. 2.1. Динаміка частки дебіторської заборгованості

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Причиною виникнення дебіторської заборгованості на підприємстві Хмельницького комунального підприємства є низка показників. Одним із основних є значна заборгованість, адже велика кількість громадян не можуть оплачувати непомірні ціни на комунальні послуги.

Тому пропоную ввести систему рахунків бухгалтерського обліку та багаторівневого аналітичного обліку поточної дебіторської заборгованості підприємства, що передбачає:

1. Відображення дебіторської заборгованості покупців та замовників з поділом на строкову, відстрочену та прострочену заборгованість з виокремленням вітчизняних та іноземних контрагентів.
2. Відокремлене відображення резерву сумнівних боргів товарної дебіторської заборгованості від іншої.
3. Виокремлення частини довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу з

відображенням її на окремому субрахунку в складі поточної дебіторської заборгованості.

Для зниження рівня дебіторської заборгованості підприємства Хмельницького комунального підприємства необхідно здійснити певні управлінські заходи, а саме:

- створити на підприємстві спеціальний підрозділ для роботи з дебіторами;
- проводити аналіз дебіторської заборгованості відповідно до термінів її створення;
- досліджувати дані дебіторів, тобто визначати їх платоспроможність, джерела фінансування їх діяльності для розроблення індивідуальних відносин із даними споживачами;
- створити реєстр боржників в залежності від категорії споживачів, об'єму їх заборгованості, термінів заборгованості;
- розробити відповідну політику взаємодії з кожною групою дебіторів.

Для заохочення населення до вчасної оплати комунальних послуг і ефективного використання бюджетних коштів потрібен контроль над мінімальними нормами споживання, на які встановлюються мінімальні тарифи та призначаються пільги і житлові субсидії. Тобто, доцільно запровадити шкалу розрахунку тарифів на оплату послуг вивезення, захоронення та переробку відходів.

Основні засоби слугують матеріально-технічною базою процесу надання комунальних послуг ХКП “Спецкомунтранс”, фундаментом його вдосконалення і розвитку. Цей процес відбувається шляхом нарощування потенціалу основних засобів (екстенсивно) і через підвищення ефективності їх використання (інтенсивно). Значне нарощування основних виробничих засобів призводить до ускладнень у технічному переоснащенні процесу надання послуг, внаслідок морального і фізичного старіння устаткування, що зменшує ефективність його використання та можливість конверсії.

Для забезпечення відтворення основних виробничих засобів важливе значення має вивчення їхнього стану та використання. Стан і використання основних виробничих засобів є важливим фактором підвищення ефективної діяльності ХКП “Спецкомунтранс”. Перейдемо до аналізу показників стану та ефективності використання основних засобів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Динаміка показників руху та стану основних фондів ХКП “Спецкомунтранс”

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Темп росту 2021 р. до 2017 р., %
1	2	3	4	5	6	7
Вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.	31422	39189	58141	65224	165563	526,90
Вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.	39189	58141	65224	165563	223883	571,29
Вартість введених протягом року основних засобів, тис. грн.	8759	19182	16413	110245	62140	709,44
Вартість виведених протягом року основних засобів, тис. грн.	992	230	9330	9906	3820	385,08
Сума нарахованого зносу, тис. грн.	21630	25427	31268	123763	169915	785,55
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,5519	0,4373	0,4794	0,7475	0,7589	137,52
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,4481	0,5627	0,5206	0,2525	0,2411	53,79
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,2235	0,3299	0,2516	0,6659	0,2776	124,19
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,0253	0,004	0,143	0,0598	0,0171	67,44
Коефіцієнт приросту основних засобів	0,1982	0,3260	0,1086	0,6060	0,2605	131,43

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Наведені у таблиці 2.1 дані свідчать, що протягом досліджуваного періоду відбулось зростання середньорічної вартості основних засобів (первісної) підприємства 5,7 рази у 2021 р. порівняно із 2017 р., що пов’язано із придбанням нових сімттевозів та прийняттям на баланс екскаватора, який до того був в оренді. Це зумовило зростання суми нарахованого зносу на 148,3 тис. грн. або у 7,9 рази. Зростання вартості нарахованого зносу вищими

темпами порівняно зі зростанням вартості основних засобів вплинуло на збільшення коефіцієнту зносу на 0,207 та відповідне скорочення коефіцієнту придатності. Абсолютні значення цих показників свідчать про незадовільний рівень зносу основних засобів (більше 75%), що підтверджує неефективність політики модернізації та оновлення основних засобів. Розрахунок коефіцієнту оновлення демонструє, що протягом 2017 та 2021 рр. основні засоби підприємства оновлювали на 22,35% та 27,7% відповідно. Коефіцієнт вибуття свідчить, що у 2017 р. вибуло 2,53% від загальної вартості основних засобів, а протягом 2021 р. 1,7%. В свою чергу, абсолютні значення коефіцієнту приросту основних засобів свідчать, що приріст у 2017 р. він складав 19,82%, а у 2021 р. – 26,05%. Такі значення коефіцієнтів свідчать про значне оновлення основних засобів на підприємстві.

Згідно табл. 2.1. з'ясовано, що основні засоби на підприємстві оновлюються, але при аналізі необоротних активів за 2017-2021 рр., що збільшилися на 46207 тис. грн. порівняно із 2017 роком або більш, ніж на 71,59 % у 2021 році порівняно із 2017 роком., показник зносу також позитивно зростав, у 2021 році даний показник порівняно із 2017 роком зріс на 148285 тис. грн. або на 87,27%, що негативно впливає на діяльність комунального підприємства.

На рис. 2.2. зображено динаміку необоротних активів та зносу, де помітно що з 2019 року показник зносу стрімко виріс, це свідчить про застарілу техніку, відсутнє належне оновлення необоротних активів та недоцільне використання амортизаційних відрахувань.

Інвестування капіталу в основні засоби підприємства передбачає відволікання його з обороту на тривалий час, «заморожування» у вигляді матеріальних активів.

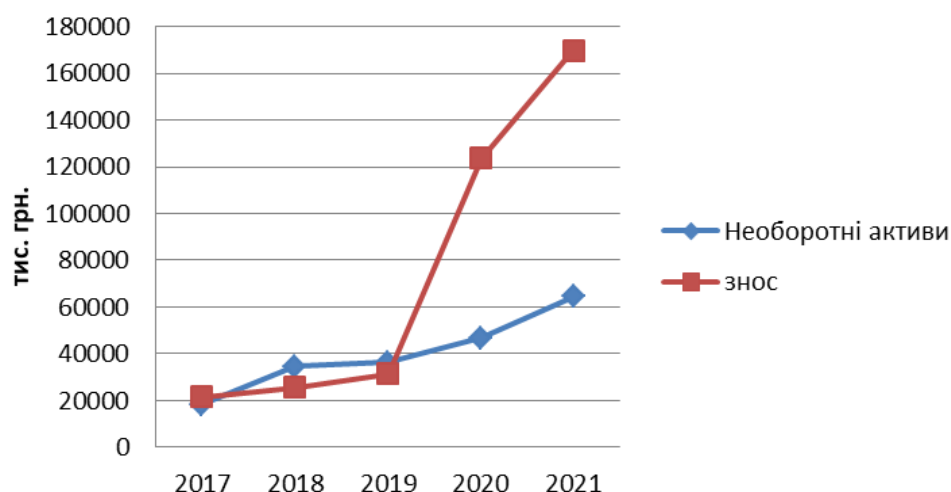

Рис. 2.2. Динаміка необоротних активів та зносу

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Обираючи серед альтернативних варіантів інвестування і надавши перевагу вкладенням у основні засоби, підприємство очікує на певні економічні вигоди, рівень яких підтвердив би доцільність обраного напрямку інвестування. Для того щоб з'ясувати наскільки ефективно використовують основні засоби, застосовують систему показників, розрахунок яких проведемо в табл. 2.2.

Таблиця 2.2. Аналіз показників ефективності використання основних засобів ХКП “Спецкомунтранс”

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Темп росту 2021 р. до 2017 р., %
1	2	3	4	5	6	5
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	35305,5	48665	61682,5	230787	194723	551,54
Середньорічна вартість виробничого обладнання, тис. грн.	25109	44590	49953	173713	152293	606,53
Питома вага активної частини основних фондів, %	71,12	91,63	80,98	75,27	78,21	109,97
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	177	177	209	212	219	123,73
Чистий прибуток, тис. грн.	214	-119	107	295	531	248,13
Фондовіддача, грн./грн.	0,78	0,81	0,98	0,29	0,44	56,20
Машиновіддача, грн./грн.	1,10	0,89	1,22	0,38	0,56	51,11

Фондомісткість, грн./грн.	1,27	1,23	1,02	3,47	2,27	177,93
Фондоозброєність, тис.грн./особа	199,47	274,94	295,13	1088,62	889,15	445,76
Технічна озброєність, тис.грн./особа	141,86	251,92	239,01	819,40	695,40	490,21
Рентабельність основних засобів,%	0,61	-0,24	0,17	0,13	0,27	44,99

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Отже, згідно аналізу необоротних активів ХКП “Спецкомунтранс”, виявлено, що показники стану, руху та ефективності використання основних засобів є нестабільними. Хоча необоротні активи комунального підприємства мають тенденцію росту, але показник зносу зростає швидко, а це свідчить про неефективну політику амортизаційних відрахувань.

2.2. Оцінка ефективності управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”

Всі без виключення підприємства під час своєї діяльності використовують певні ресурси (майно), використання яких призводить до отримання економічної вигоди та яка відповідно до вимог Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку “Загальні вимоги до фінансової звітності” [18] називаються активами. Дані активи мають певні джерела походження (фінансування). Відповідно від ефективності управління активами підприємства залежить не тільки його фінансовий результат, але і загальний фінансовий стан та його конкурентоспроможність на ринку. Ефективність управління необоротними активами підприємства відповідно залежить від оцінювання ефективності їх управління.

Проаналізувавши публікації щодо оцінки управління необоротними активами, можна відзначити, що на даний момент відсутній не тільки уніфікований механізм цілісного аналізу, але й достовірно не встановлено ні мету та завдання відповідного дослідження, ні послідовний алгоритм його

здійснення, ні показники, якими мають керуватися аналітики у процесі такого комплексного аналізу. Під час дослідження проблеми оцінки ефективності будь-якої системи управління, у тому числі й необоротними активами підприємства, ми стикаємося з тим, що оптимізувати дану діяльність можна тільки щодо конкретного критерію – показника, відносно якого формується оцінка якості управлінських дій щодо правильності фінансування придбання певного майна чи техніки, або витрачання на це певних коштів. У теорії фінансового менеджменту таким критерієм традиційно вважався прибуток, але з модернізацією фінансової науки прибуток втратив ту роль абсолютного вимірника ефективності діяльності підприємства, яку йому відводила класична політекономія. Як показала велика кількість новітніх досліджень, прибуток – це величина фінансового успіху лише в короткостроковій період. У довгостроковій перспективі критеріями ефективності управління займалися дослідженнями такі автори, як А. Раппопорт [35], Г. Арнольд [1], А. Брейлі та С. Майерс [5], Б. Фелпс [43], М. Портер [30]. Вони наголошують, що критерій ефективності управління – задоволення клієнта, частку ринку, продуктивність праці, так і зростання вартості бізнесу загалом. Одночасно, Б. Фелпс відзначає [42, с. 82-83], для побудови ефективної системи менеджменту підприємства, управлінська система цілей та стратегій не може містити суперечливих показників, всі вони повинні не тільки кількісно вимірюватись, але і слугувати оцінці всіх заявлених цілей даного підприємства. Очевидно, що головним показником ефективності системи управління необоротними активами підприємства має бути зростання вартості бізнесу, оскільки воно може бути кількісно оцінено й одночасно характеризувати і ефективність витрачання коштів, і результативність використання майна (активів) підприємства. До того ж вибір такого показника ефективності одночасно формує мету управління активами і пасивами підприємства й усуває протиріччя між метою управління кожного з цих об'єктів управління окремо, оскільки, як відомо,

метою управління активами найчастіше є досягнення максимальних фінансових результатів за прийняттого рівня їх ліквідності, тоді як метою управління пасивами (капіталом) підприємства – підвищення вартості самого підприємства, мінімізація середньозваженої вартості та максимізація його доходу.

Однак у сучасному часі в вітчизняній економіці такий критерій ефективності управління, як “вартість підприємства”, на нашу думку, недоречний з кількох причин. Перша причина – це мінімальна кількість на ринку цінних паперів, тоді як одним із вагомих варіантів визначення вартості бізнесу є саме аналіз ринкової вартості його акцій. З іншого боку, відсутній індикатив номінальної вартості активів. Беручи до уваги надзвичайно високий рівень “тіньової” економіки ціна продажу схожих об’єктів оцінювання вже не відіграє ролі номінального індикатора вартості бізнесу.

Сьогодні абсолютно не визначено, як оцінити вартість підприємства, оскільки в умовах стагнації економіки та військових дій вартість необоротних активів за балансом абсолютно не відповідає вартості коштів, вкладених у придбання того самого майна.

Таким чином, найбільш успішний підхід до визначення досліджуваного показника, на нашу думку, запропонований у роботі О.О. Терещенко, М.В. Стецько [40], оскільки він не оперує такими “синтетичними” показниками, як рентабельність, але при цьому і чітко встановлює механізм регулювання (впливу) цього показника:

$$EVA=(ЧД-СВ-ІВ-ІОВ+ІОД)-(НА-ДЗ+ВOK)*WACC \quad (2.1.)$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); СВ – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); ІВ – інші витрати; ІОВ – інші операційні витрати; ІОД – інші операційні доходи; НА – необоротні активи без фінансових інвестицій; ДЗ – довгострокові зобов’язання (безоплатні); ВOK – робочий капітал або власні оборотні кошти; WACC (Weighted Average Cost of Capital) – витрати на капітал.

Використовуючи методику О.О. Терещенко та М.В. Стецько, розрахунок показника ефективності управління необоротними активами підприємства “Спецкомунтранс” наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Розрахунок показника EVA підприємства “Спецкомунтранс”

Показники	2017	2018	2019	2020	2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	27711	39472	60701	66434	85895
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	24595	33192	45925	53726	68 772
Інші витрати	43	2	41	13	1146
Інші операційні витрати	480	1801	5763	1132	3237
Інші операційні доходи	318	284	227	144	212
Необоротні активи без фінансових інвестицій	18337	34609	36235	46696	64544
Довгострокові зобов'язання (безоплатні)	0	0	0	0	0
Робочий капітал або власні оборотні кошти	9575	-5686	11990	17760	18022
WACC	19,9%	11,7%	15,0%	16,3%	15,9%
EVA	-2632,239	1365,122	1950,927	1205,957	-152,7104

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Від’ємне значення показника *EVA* свідчить про те, що підприємство не збільшує вартість, тобто його цінність для акціонерів знижується.

Для оцінки ефективності амортизаційної політики підприємства проведемо деякі розрахунки. Аналіз динаміки та структури основних засобів підприємства “Спецкомунтранс” наведено у таблиці 2.4

В нашому випадку в цілому вартість основних засобів збільшилася на 36409 тис. грн. або 67,46 %, що обумовлене збільшенням вартості усіх складових основних засобів. Хоча знос основних засобів за 2017-2021 рр. зріс на 148 285 тис. грн.. або на 87,27%, усі групи основних засобів збільшили своє значення за досліджуваний період.

Таблиця 2.4. Аналіз динаміки та структури основних засобів ХКП “Спецкомунтранс”

Групи основних засобів	2017	2018	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення (%)
						2017/2021	2017/2021
Земельні ділянки	0	0	12361	13257	13257	13257	100,00%
Будинки, споруди та передавальні пристрої	2686	2569	2980	20286	29494	26808	90,89%
Машини та обладнання	3142	3166	3881	26978	30603	27461	89,73%
Транспортні засоби	25678	43460	35665	86734	115499	89821	77,77%
Інструменти, прилади, інвентар(меблі)	4650	5881	7603	11234	25053	20403	81,44%
Інші основні засоби	1251	1251	668	4783	7387	6136	83,06%
Малоцінні необоротні матеріальні активи	1782	1814	2066	2291	2590	808	31,20%
Основні засоби	17559	32714	33938	41 800	53 968	36409	67,46%
- первісна вартість	39189	58141	65224	165563	223883	184694	82,50%
- знос	21630	25427	31268	123763	169915	148285	87,27%
Незавершені капітальні інвестиції	775	1886	2278	4878	10409	9634	92,55%
Інвестиційна нерухомість	0	0	0	0	0	0	0,00%
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0	0	0	0	0,00%
Амортизація	2779	4021	6134	6418	8994	6215	69,10%

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Отже, ефективна амортизаційна політика вимагає від підприємства розробки ряду процедур із її планування, організації, мотивації та контролю, які, в першу чергу, спрямовані на забезпечення процесів її розробки, реалізації та моніторингу. Для оцінювання ефективності амортизаційної політики доцільно використовувати методику розрахунку її загального (інтегрального рівня), яка враховує не тільки внутрішні цілі підприємства,

але й зовнішні конкурентні параметри, що дозволить за рахунок амортизації отримати додаткові фінансові ресурси та конкурентні переваги за рахунок прискореного відтворення капіталу підприємства. Інвестиційна нерухомість та поточні фінансові інвестиції відсутні за досліджуваний період 2017-2021р.

За результатами проведеного аналізу в цілому можемо зробити висновок про недостатній рівень організації амортизаційної політики підприємства “Спецкомунтранс”, що підтверджується тенденціями значного зношення основних засобів та відсутністю стабільного процесу оновлення у 2017-2021 рр.

Важливим елементом амортизаційної політики підприємства є вибір методів амортизації. Зауважимо, що наразі ХКП “Спецкомунтранс” використовує прямолінійний метод для всіх основних засобів. Таким чином вважаємо, що прямолінійний метод не відповідає специфіці підприємства, тож пропонуємо використовувати різні методи амортизації для різних складових основних засобів.

При дослідженні оцінки ефективності підприємства “Спецкомунтранс” можна дійти висновку, що в загальному процес управління є ефективним. Протягом досліджуваного періоду, помітно, що рентабельність активів після зниження у 2018 р. має позитивну тенденцію та впевнено зростає (таблиця 2.5.)

Таблиця 2.5. Показники рентабельності

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Темп росту,%
Прибуток	214	-119	130	295	531	2,48
Активи	29516	51727	67379	83085	109238	3,70
Власний капітал	27912	28923	48225	64459	82566	2,96
Основні засоби	17559	32714	33938	41 800	53 968	3,07
Рентабельність активів, %	0,73%	-0,23%	0,19%	0,36%	0,49%	0,67
Рентабельність власного капіталу, %	0,77%	-0,41%	0,27%	0,46%	0,64%	0,84
Рентабельність основних засобів, %	1,22%	-0,36%	0,38%	0,71%	0,98%	0,81

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Якщо в 2018 р. на ХКП “Спецкомунтранс” прибуток мав від’ємне значення, то у 2019 році підприємство отримало 19 копійок чистого прибутку на кожную вкладену гривню активів, згодом в 2020 році - 36 копійок, а у 2021 р. - вже 49 копійок. Факторами такого підвищення є оптимізація структури оборотних активів і підвищення суми чистого прибутку. Загалом, діяльність компанії стала ефективнішою після 2018 р., швидше за все цьому сприяла зміна політики управління прибутковістю підприємства, часткове оновлення основних засобів та придбання нового на умовах лізингу.

Розрахунок коефіцієнта для різних періодів показує зміни в прибутковості (рис.2.2.). Очевидно, що більш високі коефіцієнти кращі, тому що вони демонструють відносне збільшення чистого прибутку, що генерується на суму капіталу. Тенденція стабільного зростання коефіцієнта рентабельності власного капіталу означає підвищення здатності компанії генерувати прибуток власникам. Високий рівень боргу також викликає збільшення показника, адже це означає, що компанія використовує кредитний капітал замість власного як джерело фінансування.

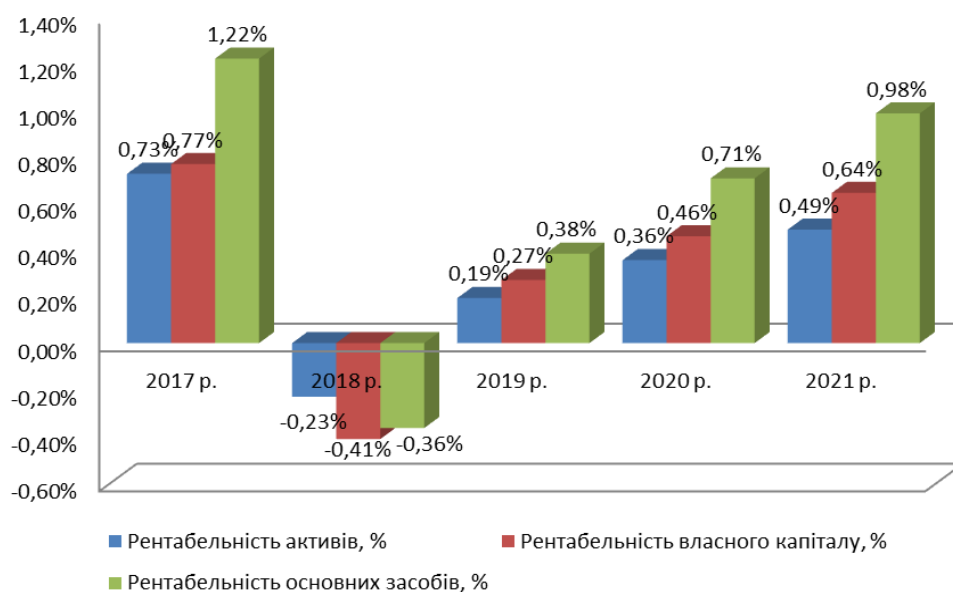

Рис. 2.2. Графік коефіцієнту рентабельності 2017-2021 рр.

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Відмінність рентабельності основних засобів від рентабельності активів полягає в тому, що перший показник враховує тільки продуктивні активи, тобто ті, які приймають участь у виробничому процесі. До них відносяться основні засоби. Він є індикатором ефективності виробничого процесу на підприємстві. Очевидно, що підприємство зацікавлено в більш високих значеннях цього коефіцієнта, адже це вказує на ефективне використання активів, що приймають участь у процесі формування доходу.

Отже, згідно з проведеним дослідженням, підприємство “Спецкомунтранс” має нестабільні показники ефективності управління необоротними активами підприємства. Політику управління необоротними активами рекомендується змінювати та вдосконалювати, адже це впливає на функціонування підприємства, якість наданих послуг населенню та показники його роботи.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ХКП “СПЕЦКОМУНТРАНС”

3.1. Напрями оптимізації управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”

При управлінні необоротними активами, підприємство користується різними типами розвитку. Якщо за екстенсивного типу розвитку продуктивність та ефективність праці залишаються незмінними, а змінюються лише кількісні фактори, то за інтенсивного типу розвитку зростають саме якісні показники. На сьогодні, аналізуючи діяльність досліджуваного нами підприємства, ми можемо констатувати екстенсивний тип розвитку, а пропонуємо перейти до інтенсивного.

Беручи до уваги закордонний досвід управління необоротними активами підприємств, що займаються збором, вивезенням, захороненням та переробкою відходів, ми рекомендуємо ресайлінг, який щодня стає все популярнішим. Планета знаходиться на межі екологічної катастрофи і, здається, що це розуміють майже всі. Вибір сортування побутових відходів стає трендом, ознакою людяності, цивілізованості та гарною манерою. Європейці вже дослідили для себе практичні вирішення по утилізації та сортуванню побутових відходів використовуючи пластикові сміттєві контейнери. Більш того, вони запевняють, що сміття може бути не тільки шкідливим, але й приносити суттєву вигоду та користь.

Об’ємам українського сміття “заздять” чи не всі цивілізовані країни світу. Щотижня один середньостатистичний українець виносить в урну 1-1,5 кг відходів. Це близько 80 кг за рік. Торговельні майданчики, малі та великі підприємства, офісні центри - в рази більше. І все б нічого, проте на відміну від прогресивної Швеції, на звалищах нашої країни “спочиває” більше 95% не сортованого мотлоху. А якби ми освоїли простий механізм сортування, обсяг звалищ зменшився би в кілька разів, а задача вторсировини принесла б

суттєві дивіденди. До того ж, утилізувати, отримуючи прибуток на придбання, наприклад, нового обладнання для організації, можливо майже все. Досвід сортування та заробітку уже малими темпами використовують і в Україні. Наприклад, жителі однієї київської багатоповерхівки прийняли рішення про покупку сортувальних пластикових контейнерів для сміття та уклали договір з переробним підприємством. Процес запустився швидко і ось результат: за три місяці збору та “продажу” вторсировини, організовані жителі виручили 2160 грн. Отримані кошти було направлено на покращення ситуації з освітленням в під'їздах та благоустроєм газонів у дворі.

Подібну ініціативу також стали переймати прогресивні українські компанії, офісні та житлові комплекси, а також служби ЖКП, адже переваги такого “поводження” зі сміттям очевидні:

- реальний заробіток на збуті відсортованої сировини;
- можливість знижувати витрати на сплату комунальних, податкових, кредитних платежів (згідно з поправками до Закону України “Про відходи” Статті 38 (частина I) КУ від січня 2018 року “Про організаційно-економічні заходи по забезпеченню утилізації відходів”);
- порятунок світу від екологічної катастрофи.

Таким чином, “Спецкомунтранс” при виконанні умов сортування сміття та впровадження у виробництво маловідходних технологій, можуть не тільки покращити якість життя міста, але й отримати суттєві доходи. Так, подекуди у місті встановлені контейнери для збирання ПЕТ-пляшки, а інше сміття не сортується, тому доцільно було б доцільно встановити додаткові пластикові контейнери для детальнішого сортування відходів.

Густонаселені міста генерують величезну кількість міського сміття, але застарілі технології не дозволяють його ефективно переробляти. Більша частина побутових відходів вивозиться на полігони і тим самим створюється додаткове навантаження на довкілля. У м. Хмельницькому полігон виснажений, а об'єми сміття збільшуються з кожним днем.

Японське агентство міжнародного співробітництва (JICA) взялося допомогти вирішенню глобальної проблеми. З цією метою у лютому 2020 року воно запустило в роботу Проект “Розвиток компетенції для поліпшення управління муніципальними відходами в Україні”. Його учасниками стали Київ, Харків та Дніпро, а також Міністерство енергетики та захисту довкілля, Міністерство розвитку громад і територій України. Даний проект готувався ретельно та впродовж тривалого часу. Робота в цьому напрямку стартувала 2018 року. Тоді JICA розпочало дослідження ситуації з побутовими відходами у найбільших українських містах. Його проводила японська консалтингова компанія Nippon Koei. Групу очолив її представник – експерт з управління відходами Шунго Соєда (Shungo Soeda). Свої послуги в такій якості він надає не лише в міжнародних проектах, але й в тих, які реалізуються в Японії.

Багато українських міст діє за старим принципом: головне – побутові відходи зібрати, вивезти та захоронити. На полігони їх потрапляє понад 90%. У розвинених країнах акцент робиться на скорочення та переробку відходів для того, щоб максимально знизити кількість сміття, яке потрапить на полігон. Українська законодавча база з управління відходами застаріла та потребує суттєвих змін. Зараз розробляється закон про поводження з побутовими відходами.

В країні на сьогоднішній день нараховується 6 тис. полігонів та сміттєзвалищ. Вони перебувають у вкрай негативному стані. Можливість будівництва нових полігонів дуже обмежена, тому що відсутні джерела погашення кредитів для їх будівництва і зведення нових переробних підприємств”. З точки зору, ХКП «Спецкомунтранс» такі полігони є необоротними активами, але які не генерують додатковий прибуток.

Таким чином, слід відзначити, що, опинившись у непростій ситуації, Україна активно вивчає світовий досвід управління побутовими відходами. І по можливості частково впроваджує його.

За підтримки Європейського Союзу в листопаді 2017 року в нашій країні була розроблена Національна стратегія управління відходами. У цьому документі була підкреслена важливість зменшення обсягів побутових відходів, які йдуть на полігони. У лютому 2019 року Кабінет міністрів України затвердив Національний план управління відходами, розрахований до 2030 року. Відповідні плани зараз розробляються на регіональному рівні. Згідно з чинним законодавством, за рік після їх затвердження цю роботу розпочнуть і міста.

Пропонуємо запозичення японського досвіду у сфері поводження з побутовими відходами. Справа не лише в тому, що Японія є передовою країною у технологічній сфері. Вона обмежена в земельних ресурсах і тому дуже дбайливо ставиться до них. Країна добилася хороших результатів у роботі з населенням. Японський уряд ініціює впровадження технології 3R – reduce, reuse, recycle, що означає зменшення обсягів відходів, повторне їх використання та переробку”.

Такий підхід знайшов відображення в законі з управління відходами. В Японії він є основним у даній сфері на центральному рівні. Місцеві органи влади займаються збиранням, переробкою та фінальною утилізацією відходів. Для успішної реалізації цієї роботи вони повинні розробляти генеральні плани міст і робити це відповідно до вимог Міністерства екології. Центральний уряд підтримує муніципалітети своїми субсидіями при будівництві сміттєпереробних об’єктів. Але подати заявку на таку допомогу можна лише за наявності згаданих генеральних планів.

Чимала відповідальність лягає і на населення. Воно має забезпечити роздільний збір сміття. І це також знаходить своє відображення у генеральній політиці міста.

Українські мегаполіси-учасники Проекту ЛІСА також демонструють свою ініціативу щодо роботи з побутовими відходами. Ті відходи, які переробити на нові матеріали неможливо, можна захоронити на полігоні чи

спалити для отримання енергії. Наприклад, столичний сміттєспалювальний завод “Енергія” за 30 років експлуатації вже технологічно застарів. Його планують модернізувати, і передбачається, що такі роботи розпочнуться вже цього року. Зокрема буде встановлена сучасна система хімічної очистки викидів. Її проект уже пройшов експертизу, наступний етап – відбір підрядників на виконання робіт.

У Дніпрі ставку зробили на створення муніципальних пунктів прийому вторинної сировини. Тут врахували дві обставини. Перша стосується ментальності місцевого населення. Адже існує думка, що більшість містян як не сортували сміття раніше, так поки що не збираються робити цього. Друга – питання фінансів. Для закупівлі комплектів контейнерів під роздільний збір сміття знадобляться величезні гроші.

Цього року з’являться чотири муніципальних пункти прийому вторсировини. Вони прийматимуть відсортовані побутові відходи. Причому, на платних засадах: люди отримають гроші за сміття. Передбачається, що з часом у місті з’явиться понад 20 таких пунктів. І вони розширять асортимент відходів, які приймаються. Нинішній набір, який передбачає скло, пластик, алюміній та папір, поповниться батарейками та акумуляторами.

Відомо, що у Японії будівництво такого об’єкту може коштувати 300-600 млн. доларів і на ньому щодня можна переробляти близько 100 тонн відходів. Лівову частку цієї суми складають очисні споруди зі всіма системами очистки газу, пилу, диму та попелу після спалювання. Тобто, щоб він був максимально безпечним для довкілля.

Впродовж 2021 року Хмельницьким комунальним підприємством “Спецкомунтранс” проведено ряд заходів для забезпечення надання якісних послуг з вивезення та захоронення ТПВ, великогабаритних відходів, стягненню плати за надані послуги з фізичних та юридичних осіб, стерилізації безпритульних тварин, збиранню небезпечних відходів, виконанню умов договору з Європейським банком реконструкції та розвитку.

В травні-червні 2021р. Державним підприємством “Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут міського господарства” проведено дослідження норм надання послуг з вивезення відходів на території Хмельницької міської територіальної громади для фізичних та юридичних осіб.

У зв’язку із неефективним управлінням необоротними активами, застарілими основними засобами та недоцільним використанням амортизаційних нарахувань, підприємством було укладено лізингові угоди, сплачено авансові платежі на придбання 2-ох одиниць техніки:

- бульдозер для виконання робіт на полігоні побутових відходів
- придбання автомобіля-сміттєвоза з краном-маніпулятором.

Дана кількість техніки покращить роботу на полігоні, але проблема із збором сміття у населення не вирішена, адже основні засоби зношуються з кожним днем.

Таким чином, дослідивши ринок цін на сміттєвози, а саме моделі авто із заднім завантаженням 16 куб. м. KADEME-16 на шасі IVECO EuroCargo, встановлено:

- ціна нового автомобіля 3 500 000 грн.
- ціна вживаного 1 000 000 грн.

Рекомендовано ХКП “Спецкомунтранс” оновлення необоротних активів за допомогою купівлі сучасних сміттєвозів. Пропонується взяття кредитних коштів у банку чи купівля техніки на умовах лізингу.

Наприклад, при оформленні кредиту у “Ощадбанку” на 12 місяців, з авансовим внеском 30 %, підприємство буде виплачувати щомісячний платіж у сумі 248 571 грн. за нове авто або 62 143 грн. за вживане при відсотковій ставці 12,49 %.

Розглянувши умови лізингу, наприклад у компанії “ТЕКОМ-лізинг”, термін дії договору встановлюється індивідуально, але не може бути менш одного року і понад п’ять років; первинний внесок складає мінімум 30 % загальної вартості предмета лізингу; щомісячні платежі можуть вноситися в національній валюті, євро або американських доларах.

Отже, у будь-якому випадку, підприємство зможе оновити парк спецтехніки, що дозволить наростити обсяг та якість надання послуг; впроваджувати нові технології в діяльність комунального підприємства та оптимізувати податкові відрахування і грошові потоки.

Згодом ХКП “Спецкомунтранс” у 2021 р. укладено кредитну угоду та сплачено авансовий платіж на придбання 900 од. євроконтейнерів для збирання відходів, що є недоцільним, адже на витрачені кошти можна закупити пластикові контейнери для сортування сміття, що буде приносити економічну вигоду як для міста так і для населення.

Адже, щотижня один середньостатистичний українець виносить в урну 1-1,5 кг відходів. Це близько 80 кг за рік. Торговельні майданчики, малі та великі підприємства, офісні центри – в рази більше. І все б нічого, проте на відміну від прогресивної Швеції, на звалищах нашої країни “спочиває” більше 95% не сортованого мотлоху! А якби населення освоїло простий механізм сортування, обсяг звалищ зменшився би в кілька разів, а здача вторсировини принесла б суттєві дивіденди.

Таким чином, повторне використання відходів полягає в перевірці, очищенні, ремонті продукції. У результаті таких дій продукти чи їхні компоненти, що стали відходами, можуть бути повторно використані без будь-яких додаткових обробок. Повторне використання стосується продукції чи їхніх компонентів, які ще не стали відходами, і які повторно використовуються з тією ж метою, з якою їх було виготовлено. Наприклад, міцний поліетиленовий пакетик можна використати для повторного пакування та транспортування товарів. Повторне використання деяких

відходів стає можливим після їхнього ремонту чи зміни дизайну (наприклад, одяг). Ряд містечок в Європі відкривають спеціальні майстерні, куди можна принести непотрібні речі, з яких працівники цих майстерень можуть зробити нові продукти для подальшого продажу (наприклад, сумки та інший одяг із джинсів). Щоб якісно переробити відходи, їх потрібно відсортувати на фракції і найкраще у місці їхнього утворення. Надешевший метод сортування — це сортування за місцем утворення, тобто роздільний збір. Разом з тим, в Україні та у місті Хмельницькому практично відсутня культура роздільного збору побутових відходів серед населення.

Надмірна залежність від захоронення побутових відходів не може далі бути основою управління побутовими відходами в Україні. Крім того, підписана у 2014 році Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони вимагає від України негайних і рішучих кроків для впровадження європейських принципів у даній сфері.

Ключовим фактором успіху в даному питанні є більший і швидший поступ на рівні стратегічного планування управління відходами. 8 листопада 2017 року Уряд України схвалив Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року, яка базується на таких принципах:

- ієрархії поводження з відходами, який передбачає дії стосовно поводження з відходами у такій послідовності: запобігання утворенню відходів, підготовку до повторного використання без попередньої обробки, перероблення відходів, інші види утилізації у тому числі використання відходів як вторинних енергетичних ресурсів, видалення (захоронення) лише у разі відсутності можливості виконати попередні ступені ієрархії;

- переходу до економіки замкнутого циклу, який передбачає, що обсяг продуктів, матеріалів і ресурсів використовується в економіці якомога довше і утворення відходів мінімізується;

– наближеності, який передбачає для зменшення потенційних ризиків від забруднення відходами їх перероблення якомога ближче до джерел утворення;

– попередженості, який за наявності доказів екологічного ризику слід вжити відповідних запобіжних заходів;

– спільної відповідальності, участі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, а також громадськості під час прийняття рішень щодо досягнення цілей екологічної політики;

– розширеної відповідальності виробника, який передбачає відповідальність виробників та імпортерів продукції за прийняття повернутої продукції та відходів, що лишилися після її використання, а також подальше управління відходами;

– самодостатності, який передбачає створення інтегрованої адекватної мережі об'єктів з утилізації і видалення відходів, що дасть змогу державі чи регіону забезпечити самостійну утилізацію та видалення власних відходів.

Взагалі сміттєспалювальні заводи є популярним джерелом теплопостачання в містах Європи: Копенгагені, Празі, Будапешті, Гамбурзі, Барселоні, Відні тощо.

Таким чином, сміттєві полігони давно перетворилися на зони екологічного лиха. У деяких країнах вони є навіть забороненими. Тож на зміну їм постають сміттєпереробні, сміттєспалювальні заводи та тенденція продукувати менше відходів.

Оскільки, у 2020 році Євробанк вирішив надати кредит Хмельницькому комунальному підприємству “Спецкомунтранс” у 28,5 млн євро для будівництва сміттєпереробного заводу та окремо нададуть грант на рекультивацию сміттевого полігону. Таким чином, рекомендується на етапі передкваліфікації, який передбачає попередню оцінку зацікавлених у тендері компаній, віддавати перевагу тим учасникам, що використовують інноваційні методи та зарубіжний досвід сміттєспалення. Адже, переможець повинен і

спроєктувати, і збудувати комплекс, відтак, має мати обов'язково успішний досвід у виконанні подібних проєктів.

Вагомим кроком може стати отримання фінансової допомоги за проєктом ЛСА, тобто йдеться про пільговий кредит під гарантії держави. Процедура його отримання досить складна, але реалістична. Міська влада поки що має можливість змінити тип сміттєпереробного заводу.

Таблиця 3.1. Напрями оптимізації управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”

№п/п	Назва напрямку	Сутність	Виконавці
1.	Аналіз стану необоротних активів (основних засобів) підприємства	Проводиться з метою вивчення динаміки загального обсягу і структури необоротних активів, ступеня їх придатності, інтенсивності оновлення та ефективності використання	Начальник ремонтної майстерні
2	Визначення потреби у прирості необоротних активів	При цьому необхідно володіти в достатньому обсязі інформацією про ціну ресурсів та облікові оцінки необоротних активів, оскільки в практиці фінансового менеджменту приріст необоротних активів завжди визначається лише у вартісних показниках (для планування потреби у фінансових ресурсах).	Інженер з комплектації устаткування та матеріалів
3	Удосконалення системи інвестування у необоротні активи ХКП “Спецкомунтранс»	Зміна пріоритетів інвестування. Поділ цілей інвестування на коротко- та довгострокові. Диверсифікація джерел інвестування, з виокремленням приватних інвестицій та державно-приватного партнерства. Детальніше у підрозд. 3.2 роботи.	Головний економіст, інженер з автоматизованих систем керування
4.	Лізинг основних засобів (автомобілів)	Укладання нових договорів фінансового лізингу для придбання спецтехніки з правом викупу	Головний економіст
5.	Виготовлення власних сміттєвих баків	Детальніше у підрозд. 3.2 роботи	Інженер з автоматизованих систем керування
6.	Контроль показника EVA	Контроль вартості підприємства, збільшення цінності для акціонерів	Головний економіст

*Примітка. Складено автором.

На даний час одним з найбільш актуальних завдань, що постають перед сучасним підприємством, яке має в своєму розпорядженні сучасне, дороге в обслуговуванні обладнання, техніку є необхідність забезпечення його ефективного використання та створення результативної політики управління необоротними активами. Вагомим моментом при вирішенні цих завдань стає впровадження систем управління необоротними активами підприємства, що складають невід'ємну частку діяльності підприємства та дозволяють збільшувати його прибутковість.

Отже, беручи пропозиції автора та досвід інших країн ХКП “Спецкомунтранс” зможе оптимізувати управління необоротними активами, збільшити вартість підприємства та стати більш ціннішим для акціонерів. Все це дозволить розвивати політику управління необоротними активами та дасть можливість надавати якісніші послуги та пропонувати нові користувачам, відповідно отримуючи більший прибуток.

3.2. Удосконалення системи інвестування у необоротні активи ХКП “Спецкомунтранс”

При аналізі стану та результатів окремих напрямів діяльності ХКП “Спецкомунтранс”, можна сказати, що діяльність підприємства є стабільною та прибутковою. Хоча у 2018 році у підприємства були певні труднощі, однак за останні три роки ХКП “Спецкомунтранс” значно покращило свої показники. Позитивно вплинули нововведення та інноваційні проекти.

Хоча прибуток підприємства збільшується, на балансі ХКП “Спецкомунтранс” міститься великий об’єм застарілого обладнання та техніки, що в свою чергу знижує ефективність використання оборотних активів. Тому на підприємстві має бути організований систематичний контроль за використанням оборотних активів, що у них є. Цей контроль має включати: перевірку зберігання наявних у підприємства власних оборотних активів; виявлення та ліквідацію надлишкових та непотрібних підприємству

активів; контроль належного стану та ремонту основних засобів; перевірка введення сучасних технологій та основних засобів (нових автомобілів, контейнерів та побудова нових підземних контейнерів).

З метою забезпечення на підприємствах запланованого рівня оборотних активів необхідно не допускати понаднормативних вкладень у оборотні активи, переведення оборотних активів у капітальні вкладення та на інші заходи. У зв'язку з цим важливим є здійснення контролю за використанням майна підприємства за цільовим та запланованими призначеннями.

Для найбільш ефективного визначення потреб підприємства в управлінні наявними грошовими коштами та їх еквівалентами з метою оцінки їх оптимального обсягу є моделі В. Баумоля та М. Міллера - Д. Орра (методику розрахунку яких наведено у табл. 3.2).

Таблиця 3.2. Методика розрахунку моделей В. Баумоля та М. Міллера - Д. Орра

Модель Баумоля	Модель Міллера-Орра
$ОТГ = \sqrt{\frac{2 \times ППЗ \times ВТ}{ДГЕ}}$ <p>де ППЗ — обсяг витрачання грошових коштів для погашення поточних зобов'язань; ВТ — витрати із конвертації грошових потоків у цінні папери; ДГЕ — витрати із зберігання коштів на рахунках у банку.</p>	<p>Визначення нижнього порогу грошових коштів на рахунку аналітичним відділом підприємства</p> $ОТГ = 2 \times 3 \sqrt{\frac{3 \times \text{ЩС}^2 \times ВТ}{4 \times ДГЕ_{\text{щ}}}}$ <p>де ЩС — дисперсія щоденного сальдо грошових коштів; ВТ — витрати із конвертації грошових потоків у цінні папери; ДГЕ_щ - щоденна сер. ставка доходу</p>
<p>Оптимальний залишок = $ОТГ / 2$</p>	<p>Оптимальний залишок = $ОТГ / 2$</p> <p>Визначення верхнього порогу грошових коштів на рахунках</p> <p>$ВП = НП + ОП$,</p> <p>де НП — нижній поріг;</p> <p>ОП — оптимальний залишок</p>

*Примітка. Складено автором.

А також розглянемо практичне застосування зазначених моделей на підприємстві “Спецкомунтранс”, що наведені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3. Фінансові дані КП “Спецкомунтранс”

Показник	Значення
Обсяг витрачання грошових коштів для погашення поточних зобов’язань (ППЗ), грн	10 000 000
Дисперсія щоденного сальдо грошових коштів (ЩСгк), грн	250 000
Витрати із зберігання коштів на рахунках у банку (ДГЕ), %	8
Витрати із конвертації грошових потоків у цінні папери (ВТ), грн	120
Щоденна середня ставка доходу (ДГЕщ), %	0,0092

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

На підставі даних табл.3.3. проведено розрахунок оптимального залишку грошових коштів та їх еквівалентів моделями В. Баумоля та М. Міллера-Д. Орра, який наведено в табл.3.4.

Таблиця 3.4. Розрахунок оптимального залишку грошових коштів та їх еквівалентів моделями В. Баумоля та М. Міллера-Д. Орра

Показник	Модель Баумоля	Модель Міллера-Орра
Верхній поріг грошових коштів, грн	136 602	134 875
Нижній поріг грошових коштів (внутрішні дані підприємства), грн	50 000	50 000
Оптимальний залишок грошових коштів та їх еквівалентів, грн	86 602	84 875

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Як видно з табл. 3.4., оптимальний залишок грошових коштів за моделлю В. Баумоля для КП “Спецкомунтранс” становить 86 602 грн, при цьому верхній поріг грошових коштів досягає значення 136 602 грн. М. Міллера-Д. Орра становить 84 875 грн, при цьому верхній поріг грошових коштів досягає значення 134 875 грн. Отже, на КП “Спецкомунтранс” існують вільні грошові ресурси, що свідчить про доцільність інвестування грошових коштів, наприклад у короткострокові цілі, що запропоновані автором у таблиці 3.9., де сформовані пропозиції напрямів інвестування ХКП “Спецкомунтранс”

У звітності підприємства більшість амортизаційних відрахувань проводяться для ремонту та модернізації обладнання, а це є не ефективно. Так як коефіцієнт зносу росте з кожним роком, машини та автомобілі надаючи основні послуги населенню, потребують списання та оновлення в першу чергу, адже це підвищить якість надання товарів та послуг підприємством. Пропоную розглянути варіант придбання нового технічного забезпечення на кредитних умовах чи частково використовувати кошти з рахунків у банках, адже згідно горизонтального аналізу видно, що власний та додатковий капітал у підприємства збільшується із кожним роком.

Дані рекомендації є актуальними і після аналізу управління необоротних активів помітно, що коефіцієнт зносу стрімко росте з кожним роком, а коефіцієнт придатності відносно зменшується.

Після аналізу щорічних амортизаційних відрахувань, можна зробити висновки що вони використовуються не повністю та політика їх використання не є результативною (таб. 3.5.).

Беручи до уваги аналіз активів підприємства та розрахунки коефіцієнтів можна рекомендувати ХКП “Спецкомунтранс” переглянути політику управління амортизаційних відрахувань.

Таблиця 3.5. Використання амортизаційних відрахувань (тис.грн)

Використання амортизаційних відрахувань	2017	2018	2019	2020	2021	Темп росту, %
Нараховано за звітний рік	2779	4021	6134	6419	8994	3,24
Використано за рік усього, в тому числі на:	1711		6131	6134	8994	5,26
Будівництво об'єктів	-	-	-	-	-	
Придбання та поліпшення основних засобів	1711	4026	-	6134	5843	3,41
з них машини та обладнання	256	-	-	-	-	
погашення отриманих на капітальні інвестиції позик	-	-	-	-	3151	

*Примітка. Складено автором на основі даних ХКП “Спецкомунтранс”

Також пропонується ХКП “Спецкомунтранс” розглянути метод прискореної амортизації. Підприємство отримує право обчислювати амортизаційні відрахування по збільшеній, але не більше ніж в два рази, нормі амортизації. Таким чином, комунальне підприємство може самостійно визначати новий розрахунковий термін служби своїх основних фондів, який дозволяє забезпечити повне перенесення вартості, що амортизується, протягом короткого відрізка часу. Для малих підприємств передбачені ще сприятливіші умови в частині відшкодування вартості основних засобів: у перший рік експлуатації машин і устаткування можна списати додатково ще амортизаційні відрахування до 20% первинної вартості основних фондів (з терміном служби більш 3 років). Цей захід направлений на те, щоб стимулювати оновлення виробничого апарату на основі новітніх досягнень науки і техніки, що є просто необхідним через неконкурентно-спроможність більшості вітчизняних підприємств.

Прискорена амортизація основного капіталу є одним з найважливіших напрямів механізму державно-монополістичної дії на інвестиційну активність бізнесу в таких країнах як США, Німеччина, Великобританія, Японія. Політика прискореної амортизації в цих країнах зумовила збільшення питомої ваги амортизації у валових інвестиціях в середньому з 43% до 54,5%.

Нарахування амортизації в нашій країні протягом тривалого періоду часу розділялося на повне відновлення і на капітальний ремонт.

Разом з тим попереднє нормування витрат на капітальний ремонт у складі амортизації суперечить її суті - витрати на придбання нового устаткування і на його ремонт принципово відрізняються.

Звідси виникає і відмінність в способах фінансування витрат на повне відновлення та капітальний ремонт. Якщо відшкодування засобів, авансованих до основних фондів, припускає регулярне включення в ціну створюваної продукції відповідної частки зношення основних фондів, то для

фінансування ремонту, як і інших елементів поточних витрат на виробництво, не потрібне попереднє нормування у складі норм амортизації. Ці витрати повинні безпосередньо включатися в собівартість продукції в міру необхідності проведення ремонту.

Кожне підприємство у процесі здійснення фінансово-господарської діяльності повинно проводити фінансову політику щодо зростання грошових надходжень у довгостроковому періоді. Це можливо в результаті:

- залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу;
- залучення довгострокових фінансових кредитів;
- продажу частини (або всього обсягу) фінансових інструментів інвестування;
- продажу (або здавання в оренду) обладнання, яке не використовується.

Визначення доходу від реалізації товарів за методом нарахування, тобто в момент відвантаження продукції покупцям і виникнення дебіторської заборгованості, підприємства часто зазнають утрат від списання безнадійної дебіторської заборгованості, оскільки не всі дебітори погашають заборгованість. За трансформованого бухгалтерського обліку витрати на безнадійну заборгованість мають бути узгоджені з доходами від реалізації товарів у звітних періодах. Для цього підприємства створюють резерв сумнівних боргів згідно з П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”. Сума нарахованого резерву не зменшує визначеного раніше доходу від реалізації, а включається до складу інших операційних витрат [23].

Розробка бюджету грошових коштів у розрізі операційної діяльності підприємства включає:

- прогнозування грошових надходжень від реалізації продукції (робіт, послуг) та інших надходжень грошових коштів від операційної діяльності (розрахунок вхідних грошових потоків);

– прогнозування вихідних грошових потоків, пов'язаних з виготовленням і реалізацією продукції (робіт, послуг), платежами до бюджету, іншими операційними витратами (розрахунок вихідних грошових потоків);

– визначення чистого грошового потоку від операційної діяльності (резерв ліквідності та фінансової стійкості) [9, с. 46].

Знаходження оптимального співвідношення між вхідними та вихідними грошовими потоками, між напрямками й умовами залучення та використання грошових коштів дає змогу досягти найвищих результатів діяльності підприємства (мінімізації витрат, максимізації прибутку).

Керівництву ХКП “Спецкомунтранс” слід звернути увагу на вирішення таких завдань:

- фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності;

- пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності та платоспроможності;

- виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками;

- мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого й соціального розвитку, збільшення власного капіталу;

- контроль за ефективним, цільовим розподілом та використанням фінансових ресурсів.

Підприємству слід розширити сферу своєї діяльності, за рахунок виготовлення власних сміттєвих контейнерів з логотипом підприємства, та продавати населенню, для сортування різного виду побутових відходів.

В загальному вартість сміттєвих контейнерів місткістю 30-35 л, коштує 12-15 грн. В рік таких пакетів ХКП “Спецкомунтранс” може виготовити 5 тис. пачок в кожній з яких буде міститись 30 шт. пакетів. В загальному при

такому обсязі виробництва та при продажі їх по ціні 14,50 грн. підприємство зможе отримати дохід від реалізації продукції в розмірі 72 500 грн.

Також пропонується відкрити власне виробництво певної продукції (наприклад виготовлення сучасних контейнерів для сміття (таб. 3.6.).

Таблиця 3.6 План продажів пластикових контейнерів ХКП “Спецкомунтранс”

Назва продукції (пластиковий контейнер)	1 півріччя	2 півріччя	3 півріччя
Очікуваний об’єм продажу	25	115	170
Собівартість 1шт.	1100	1150	1200
Ціна продажу	2500	2550	2600
Виручка від продажів тис. грн	62,5	293,25	442

*Примітка. Складено автором.

Пластиковий контейнер для збору сміття коштує в середньому 2500 грн. Для того щоб розпочати виготовлення контейнерів, підприємству необхідно залучити іноземного інвестора, так як основні засоби є застарілими та енергозатратними. Нові технології поглинають менше електроенергії, менше витрачається часу на виготовлення одного контейнера. Підприємство щорічно закуповує контейнери для потреб міста за рахунок коштів з міського бюджету. Відповідно якщо здійснити вкладення коштів на купівлю основних засобів один раз, то підприємство самостійно зможе виготовляти, поповнювати, або замінювати контейнери з власного виробництва, а не купувати їх у інших. На нашу думку цей варіант є інвестуванням в майбутнє, проте потребує значних матеріальних затрат.

Адже на європейських вулицях не зустріти металевих смітєвих баків. Металеві урни вичерпали себе, поступившись більш ергономічним сучасним замінникам. Переваги пластикових смітєвих контейнерів помітні “неозброєним оком”:

- естетичний зовнішній вигляд (акуратні, легко миються);
- довговічність (не іржавіють, не деформуються, не потребують особливого догляду);

- термостійкість (не тріскаються, витримують морози та спеку);
- легкість, компактність та транспортабельність (зручні при перевозці та встановленні на різноманітних поверхнях);
- стерильність (легко миються, запобігають розвитку бактерій);
- економічність (служать близько 20 років).

Пластиковий сміттєвий контейнер - надійний помічник при зборі відходів. Не потребує спеціального догляду, служитиме кілька десятків років. А у випадку зносу чи несправності - також підлягає переробці.

Тому в таблиці 3.7 необхідно розглянути витрати на виробництво пластикових контейнерів.

Отже, з таблиці 3.6 та 3.7 ми бачимо що найзатратнішим вийде 1 рік виготовлення пластикових контейнерів, так як діюче устаткування на підприємстві є застарілим, та не підходить під наш проект. Тому купівля нового обладнання є дуже затратною, а саме у 120 тис. грн., (оптимальна вартість враховуючи можливість підприємства), також купівля сировини та матеріалів є необхідною.

Таблиця 3.7 План витрат на виробництво пластикових контейнерів ХКП “Спецкомунтранс”(тис.грн)

Найменування статей витрат грн.	1 півріччя	2 півріччя	3 півріччя
Матеріальні витрати на обладнання	120	1000	3000
Сировина і основні матеріали	20000	27000	39870
Допоміжні матеріали	5000	6000	8000
Покупні та комплектуючі вироби	2000	1000	1200
Енергія для технологічних цілей	7000	8000	9500
Транспортно - заготівельні витрати	2000	2000	2500
Заробітна плата основних 1 виробничий робітник, 300 грн за 1 шт.	21000	34500	51000
Реклама	8000	6000	5000
Разом (тис. грн)	190	84,5	122,07

*Примітка. Складено автором.

Ми вважаємо, що при нашому запланованому обсязі продажу, 1 працівника буде повністю достатньо, для контролювання виробничого

процесу, адже система є електронною, обов'язки працівника полягають у регулюванні та контролюванні виробничого процесу обладнання.

Також рекомендується на початку виробництва здійснити частку витрат на рекламу, для того щоб підприємства та населення дізналося про надання нових послуг ХКП “Спецкомунтранс”. В загальному підприємство витратить 190 тис. грн у першому році, а його дохід від виручки становитиме 172 тис. грн., при ціні за 1 шт. 2500 грн.

Другий та третій рік будуть менш затратними, так як вже не потрібно купувати обладнання. Основні витрати будуть здійснюватися на сировину та комплектуючі, а також оплату заробітної плати. Розмір заробітної плати зростає прямопропорційно кількості виготовлених контейнерів. Також зростатимуть транспортні витрати, електроенергія та ін. Проте при незначному підвищенні ціни на 2 та 3 рік, зміниться виручка від реалізації. За планом продажу на 2 рік заплановано продати 115 контейнерів за ціною 2550 грн, при цьому виручка становитиме 293250 грн., а витрати складатимуть 84500 грн. Тобто ми вважаємо що доцільно вводити такий проект так як він має не великий термін окупності. Тому підприємству слід негайно залучати іноземного інвестора, так як власними силами підприємство не в змозі його запровадити, якщо ж розглядати інвестора міський бюджет, то це буде надто великим навантаженням, тому залучення іноземного інвестором є оптимальним варіантом вирішення.

Згідно до Закону України “Про порядок вивезення твердих побутових будівельних та нетоксичних промислових відходів та їхнє захоронення ХКП “Спецкомунтранс” потрібно мати базу усіх будівельних майданчиків міста, у зв'язку з тим, що заборонено юридичним та фізичним особам самостійно їх викидати. Тому слід звернутися до великих підприємств з пропозицією щодо збирання їхніх будівельних, небезпечних та інших побутових відходів, за відповідну плату.

Це рішення буде екологічним, так як ХКП “Спецкомунтранс”, буде утилізувати, переробляти відходи. На ХКП “Спецкомунтранс” необхідно створити електронну базу усіх будівельних майданчиків міста, під керівництвом головного економіста, тобто кожного забудовника потрібно внести в базу, та заключити договір щодо тарифів збирання та захоронення, утилізацією їх будівельних відходів.

Таблиця 3.8 План обґрунтування тарифів щодо збору будівельних відходів у ХКП “Спецкомунтранс”.

Стаття збору	Одиниця вимірювання	Ціна
Тариф за збір буд. відходів	тонна	1100
Тариф за послугу вивезення великогабаритних побутових відходів)	Грн. за 1 рейс	714,60
Утилізація небезпечних відходів	1м3	20,15
Захоронення твердих відходів	1 м3	10,51

*Примітка. Складено автором.

Для реалізації цієї пропозиції звернутися до мера міста, для того щоб він видав розпорядження міського голови щодо дозволу запровадження такої бази, та поставити до відома усіх власників будівельних майданчиків щодо обов’язкової реєстрації своєї діяльності у ХКП “Спецкомунтранс”.

На підприємстві діють досить такі низькі тарифи за послуги, у таб. 3.8 запропоновано підвищити вартість деяких послуг для підприємств, так як інших містах України у Білій Церкві, Львові, ціни значно вищі. Це допоможить збільшити дохід від основної діяльності підприємства, в таблиці наведено основні тарифи для підприємств будівельної сфери, проте можна підвищити ціни і на послуги для населення.

Забезпечити машину, яка б збирала відходи у приміських населених пунктах, та продавати їм власні пакети. Вартість збору сміття у приватному будинку становить 50 грн. з кожної приписаної особи в місяць. Аналогічно можна запровадити систему у приміських населених пунктах.

Проте є і позитивні напрямки щодо утилізації відходів у місті завдяки зусиллям міської влади. У 2019 році місто Хмельницький було учасником екофоруму “Green Cities” на якому міський голова домовився про надання місту п’яти мільйонів євро безповоротних коштів на впорядкування міського полігону твердих побутових відходів, також ведуться перемовини з Європейським банком реконструкції та розвитку щодо будівництва сміттепереробного комплексу. Який передбачає механічно-біологічну переробку сміття, завод сортуватиме сміття й перероблятиме майже 40 тисяч тонн органічної фракції щороку.

Відомо, що щомісячно 1 житель продукує 30 літрів змішаних відходів, 60 літрів упаковки, 20 літрів паперу, 10 літрів скла та 15 літрів органічних відходів. Тому однією із головних цілей підприємства на наступні роки, має бути не тільки отримання прибутку, але й досягнути 75% переробки відходів, зменшити кількість щорічного утворення змішаних відходів одним жителем із 117 кг до 60 кг, досягнути захоронення змішаних відходів в обсязі 30 кг на 1 жителя. Саме такої перспективи дотримуються у розвинених країнах Світу.

Отже, вище запропоновані шляхи дозволять за рахунок розширення діяльності підприємства значно збільшити доходи підприємства.

Європейські показники у сфері управління відходами, досить високі і на перший погляд здаються недосяжними. До прикладу, Польща захороняє на полігонах орієнтовно 40 % побутових відходів, Швеція — не більше 1%, у той самий час як наша країна понад 90% усіх побутових відходів вивозить на сміттєзвалища, які вже займають понад 9 тис. га.

На балансі Хмельницького комунального підприємства “Спецкомунтранс” перебуває 1107 контейнерів, з них: 1037 контейнерів європейського стандарту ємністю 1,1 м³ ; 54 контейнерів ємністю 0,75 м³ ; 7 контейнерів ємністю 8,5 м³, 9 підземних контейнерів. Щоденно здійснюється вивезення твердих побутових відходів по сімнадцяти маршрутах.

Із врахуванням вище сказаного розрахуємо потенційні доходи комунального підприємства від інвестування у необоротні активи, спрямовані та сортування відходів населенням (без врахування юридичних осіб).

Таблиця 3.9. Потенційні доходи ХКП “Спецкомунтранс” від інвестування у необоротні активи, спрямовані та сортування відходів населенням (без врахування юридичних осіб)

Види відходів	Обсяг, що середньомісячно продукується у розрахунку на 1 жителя	Кількість жителів міста	Ціна за 1000 кг відходів, грн	Річна сума доходів ХКП “Спецкомунтранс» від сортування відходів
Змішані відходи	30	274 582	90,89	8984,43
Пакувальні матеріали	60		4800	948955,39
Папір	20		2800	184519,10
Скло	10		1500	49424,76
Органічні відходи	15		1815	89705,94
Всього	-	274 582	-	1281589,628

*Примітка. Розраховано автором.

Законодавством Польщі передбачено продовження життєвого циклу продуктів. Основні три показники, які повинна виконати Польща до 2020 року у сфері управління відходами: – 50% усіх відходів повинні перероблятися; – 70% будівельних відходів повинні бути перероблені та використані; – 65% органічних відходів (листя, трава, харчові відходи) повинні бути перероблені. Таким чином, пропонуємо розвивати систему сортування сміття та заохочувати населення міста системою знижок.

Розрахуємо знижку для самофінансування ОСББ. Сьогодні у ХКП “Спецкомунтранс” діють такі тарифи: 23,74 грн - для споживачів послуг за індивідуальними договорами у багатоповерхових будинках з функціонуючим сміттєпроводом та споживачів, які самостійно утримують контейнери та контейнерні майданчики; 28,28 грн. - для споживачів послуг за індивідуальними договорами у багатоповерхових будинках, які користуються контейнерами на контейнерних майданчиках в місцях загального

користування. Знижка 16, 05 %. Вважаємо її недостатньою і такою, що не стимулює вкладення коштів ОСББ та населення в сортування відходів.

У таблиці 3.10 наведені пропозиції напрямів інвестування коштів ХКП “Спецкомунтранс” із відсотковою часткою потенційних джерел інвестицій.

Таблиця 3.10. Пропозиції напрямів інвестування ХКП “Спецкомунтранс”, тис. грн.

Досвід країни	Напрямок інвестування	Вартість	Кількість	Сума	Потенційні джерела інвестицій
Короткострокові цілі					
Львів (Україна)	Контейнери підземного типу типу	320	10	3200	Кошти ОСББ
Пропозиція автора (Україна)	Додаток ХКП “Спецкомунтранс”	200	1	200	100 % кошти ХКП “Спецкомунтранс”
Познань (Польща)	Завод з біокомпостування	465000	1	465000	50 % кошти Державного бюджету України або грантові кошти європейській організацій під гарантії держави; 30 % - кошти Фонду охорони навколишнього природного середовища Хмельницької міської територіальної громади; 20 % - кошти ХКП “Спецкомунтранс”
Любляна (Словенія), Італія, Німеччина, Чехія	Сортування відходів за 5 основними видами із застосуванням електронної картки жителя.	150	553	82950	Забезпечення 50 % смітєвих майданчиків міста системою електронної картки жителя за кошти міського бюджету. Інші 50 % мають бути забезпечені за рахунок фінансування ОСББ.
Довгострокові цілі					
Токіо (Японія)	Екоосередки мікрорайонів міста. На основі QR-коду згенерованого додатком “ДІЯ” або власного додаток ХКП “Спецкомунтранс”	700	16	112000	50 % кошти Державного бюджету України або грантові кошти європейській організацій під гарантії держави; 30 % - кошти Фонду охорони навколишнього природного середовища Хмельницької міської територіальної громади; 20 % - кошти ХКП “Спецкомунтранс”

Нідерланди Швеція, Норвегія та інші розвинені країни світу	Встановлення пляшкоematів	120	70	8400	Поступове фінансування обладнання за рахунок міського бюджету зупинок міста із досягненням оптимального показника - 30 % (кожна третя зупинка).
---	------------------------------	-----	----	------	--

*Примітка. Розроблено автором.

Так, наприклад у Польщі GOAP має укладені угоди з двома консорціумами, які відповідають за збирання відходів у восьми Гмінах. Плата за збирання, перероблення, утилізацію відходів оплачується мешканцями у такий спосіб:

- 12 злотих за місяць з однієї особи, якщо особа сортує відходи на фракції: папір, пластик, скло, метал, біорозкладні (зелені та харчові);
- 20 злотих за місяць з однієї особи, якщо особа не сортує відходи, тобто знижка становить 40 %.

Застосуємо її для ситуації у місті Хмельницькому.

$28,28 * 0,4 * 864 * 12 = 117\,282,816$ (економія середньостатистичного ОСББ на 864 жителя від впровадження системи сортування відходів).

Таким чином, окупність для одного та\або кількох ОСББ при фінансуванні такого майданчика становитиме 1,27 року.

Фонд охорони навколишнього природного середовища Хмельницької міської територіальної громади є складовою частиною спеціального фонду бюджету громади.

Фонд охорони навколишнього середовища формується за рахунок:

- частини екологічного податку згідно із законом;
- частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, згідно з чинним законодавством;
- цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

Тому, доцільно залучати кошти спеціального фонду до напрямів інвестування.

Ми пропонуємо розробку власного застосунку ХКП “Спецкомунтранс”. Застосунок полегшить взаємодію підприємства та споживачів послуг (населення та юридичних осіб). У застосунку рекомендується використовувати особовий рахунок споживача, до якого буде прикріплена особиста інформація. Завдяки власному застосунку підприємство зможе повідомляти користувачів про:

- стан рахунку;
- кількість прописаних у квартирі;
- зміну тарифу;
- появу додаткових послуг;
- відстеження графіку та маршруту “Екобуса”;
- генерацію QR-коду, для отримання доступу до “Екоосередків” міста або до контейнерів із електронним доступом;
- генерація білету на проїзд з пляшкомоту.

Таким чином, вдосконалюючи політику управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”, а також беручи до уваги досвід інших країн, пропозиції автора та інвестуючи кошти у запропоновані напрями інвестування, комунальне підприємство зможе не тільки оновити основні засоби, збільшити кількість та якість наданих послуг, але й залучати інвесторів та інвестувати кошти у зовсім нові проекти. Адже науково-технічний прогрес не зупиняється і пропонує нам вирішення багатьох питань у зручній, перспективній, екологічній, хоча подекуди й дороговартісній спосіб.

ВИСНОВКИ

Система управління необоротними активами є ключовим елементом ефективного функціонування підприємств, і, як наслідок, всієї економіки країни. Відомо, що одним із головних важелів успішної роботи підприємства є забезпечення необоротними активами, а також своєчасне їх оновлення та ефективне використання. Для забезпечення ефективного управління необоротними активами важливе значення має вивчення їхнього стану.

Отже, для повноцінного функціонування комунального підприємства потрібне ефективне управління необоротними активами підприємства.

У процесі написання магістерської роботи досліджено теоретико-методичні основи управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”, встановлено такі основні положення:

1. Під час опрацювання теоретичних аспектів управління необоротними активами підприємства розкрито сутність та елементи необоротних активів. Досліджено, що незважаючи на різноманітність складу операційних необоротних активів, мету фінансового менеджменту – це забезпечення своєчасного відновлення і підвищення ефективності використання необоротних активів. Виходячи з цього, політику управління необоротними активами підприємства являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, полягає у фінансовому забезпеченні своєчасного оновлення основних фондів та необоротних активів і ефективного їх використання.

2. Згруповано етапи управління необоротними активами підприємства та розкрито суть кожного з них. Досліджено, що вдосконалення політики управління необоротними активами на підприємстві тісно пов'язане з покращенням політики фінансування та інвестування коштів в необоротні активи.

3. Здійснено горизонтальний аналізу необоротних активів у діяльності суб'єкта господарювання на прикладі ХКП “Спецкомунтранс” встановлено, що мобільність активів комунального підприємства “Спецкомунтранс” протягом 2017-2021 рр. коливається, хоча й сума необоротних активів збільшується з кожним роком, тоді як мобільність у 2020 році знизилася, така ж ситуація повторилася й у 2021 році. За період 2017-2021 рр. активи підприємства “Спецкомунтранс” мають тенденцію росту. Основні засоби на підприємстві оновлюються, але при аналізі необоротних активів за 2017-2021 рр., що збільшилися на 71,59 % у 2021 році порівняно із 2017 роком., показник зносу також зростає, у 2021 році даний показник порівняно із 2017 роком зріс на 87,27%, що негативно впливає на діяльність комунального підприємства. Також відсутнє належне оновлення необоротних активів та недоцільне використання амортизаційних відрахувань.

4. Під час проведення оцінки ефективності управління необоротними активами, використовуючи методику О.О. Терещенко та М.В. Стецько, розрахунок показника ефективності управління необоротними активами підприємства “Спецкомунтранс” показав, що показник *EVA* за досліджуваний період набуває від'ємного значення показника, це свідчить про те, що підприємство не збільшує вартість, тобто його цінність знижується. З точки зору, ХКП “Спецкомунтранс” полігони є необоротними активами, але які не генерують додатковий прибуток.

5. Сформовано напрями оптимізації управління необоротними активами ХКП “Спецкомунтранс”:

– аналіз стану необоротних активів (основних засобів) підприємства дозволить вивчити динаміку загального обсягу і структури необоротних активів, ступеня їх придатності, інтенсивності оновлення та ефективності використання;

– визначення потреби у прирості необоротних активів , дозволить, володіючи в достатньому обсязі інформацією про ціну ресурсів та облікові оцінки необоротних активів, планувати потреби у фінансових ресурсах;

– удосконалення системи інвестування у необоротні активи ХКП “Спецкомунтранс”. Дозволить змінити пріоритети інвестування, розділити цілі інвестування на коротко- та довгострокові та диверсифікувати джерела інвестування, з виокремленням приватних інвестицій та державно-приватного партнерства;

– лізинг основних засобів (автомобілів). При укладанні нових договорів фінансового лізингу для придбання спецтехніки з правом викупу, дозволить оновити необоротні активи, покращити їх стан та надавати якісні послуги населенню;

– виготовлення власних пластикових сміттєвих баків, дозволить підприємству “Спецкомунтранс” отримувати додатковий дохід , використовувати їх та не проводити закупівлю металевих контейнерів у інших підприємств;

– періодичний контроль показника EVA, надасть можливість збільшення вартості підприємства та цінності для акціонерів.

6. Розроблено напрями удосконалення системи інвестування у необоротні активи ХКП “Спецкомунтранс” на короткостроковий та довгостроковий період, із використанням досвіду інших країн.

Таким чином, вдосконалюючи політику управління необоротними активами, а також беручи до уваги досвід інших країн, пропозиції автора та інвестуючи кошти у запропоновані напрями інвестування, комунальне підприємство зможе не тільки збільшити дохід, але й залучати інвесторів та інвестувати кошти у зовсім нові проекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд Г. Руководство по корпоративным финансам. Пособие по финансовым рынкам, решениям и методам. М.: Баланс Бизнес Букс. 2007. С. 748.
2. Башнянин Г.І., Завійська О.І., Дунас О.І. Політика управління необоротними активами малих і середніх підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України. 2012. Вип. 22.8. С. 162-166.
3. Безверхий К. В. Облік в бюджетних установа. Навч. посіб. Київ: “Центр учбової літератури”. 2020. С. 312.
4. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. К. : Эльга, Ника-Центр. 2010. С. 656.
5. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов. М. Олимп-Бизнес. 2012. С. 978.
6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир. Рута. 2001. С. 324.
7. Внукова Н. М., Пристінська М. В. Удосконалення управління вибором джерел оновлення необоротних активів підприємства. Управління розвитком. Київ. 2016. № 2. С. 49-54.
8. Войціховська А., Кравченко О., Мельник-Заремба О. Кращі європейські практики управління відходами (посібник). Видавництво “Компанія “Манускрипт”. Львів. 2019. С. 64.
9. Гавриловський О.С., Стащенко Ю.В. Поняття “Необоротні активи” в обліковій практиці. Вісник Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Серія : Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 19. С. 498-502.

10. Гнатишина Н. Д. Методичні засади вибору джерел фінансування розвитку необоротних активів торговельних підприємств. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_2_17.
11. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність. Київ. 2000. С. 796.
12. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: Практ. посібник. К.: Лібра. 2004. С. 453.
13. Грицун С.О., Дячек С.М. Управління необоротними активами підприємства: сучасний стан та проблеми. Вісник державного університету “Житомирська політехніка”. 2021. С. 247-248.
14. Дема Д.І., Дорохова Л.М., Віленчук О.М. Фінансовий менеджмент: підручник. Житомир: ЖНАЕУ. 2018. С. 320.
15. Дудчик О. Ю., Сальникова Т. В. Сучасний стан та особливості відтворення необоротних активів підприємств України. Науковий погляд: економіка та управління. Київ. 2020. № 4. С. 79-83.
16. Дядюк М. А., Васильєва В. В. Оборотні активи як об’єкт управління у процесі розробки та прийняття господарських рішень. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип. 1(1). С. 263-271.
17. Загородній А. Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. 3-тє вид., доп. і перероб. Львів : Видавництво Львівської політехніки. 2011. С. 844.
18. Закон України “Про господарські товариства”. Відомості Верховної Ради України. К.: редакція від 03.07.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
19. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” Відомості Верховної

Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2435-20#Text>

20. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В.. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: “Центр учбової літератури”. 2016. С. 424.

21. Колумбет П.О. Оборотні активи: сутність, класифікація та структура у вітчизняній та зарубіжній практиці. Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління. 2013. Вип. 23-24. С. 324-332.

22. Костенко А. Шляхи удосконалення механізму управління оборотним капіталом підприємств України. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2017. № 4. С. 46-57.

23. Лишиленко О. В. Бухгалтерський фінансовий облік. Київ: Центр учбової літератури. 2003. С.234.

24. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. [навч. посіб.]. К. : Знання. 2006. С. 311.

25. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. За ред. С.Ф. Голова. К. : ФПБАУ. 2004. С. 880.

26. «Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 Загальні вимоги до фінансової звітності» від 7 лютого 2013 року №73. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

27. Нидлз Б., Андерсон Х. Принципы бухгалтерського учета. 2-е изд., стереотип. Москва. Финансы и статистика. 2000. С. 496.

28. Олійник Л. В. Сучасні підходи до ефективного управління ресурсами та активами підприємства. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/2238/1/OLIYNYK.pdf>.

29. Ошмарін Я.В. Облікове забезпечення амортизаційної політики підприємств АПК : автореферат дисертації кандидата економічних наук «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит». К. 2008. С.15.

30. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость. Альпина Бизнес Букс. 2005. С. 715.
31. Притуляк Н.М. Эффективність використання нематеріальних активів. Фінанси України, журнал. 2009. № 11. С. 41-46.
32. Причепя І. В., Кравець Н.В. Теоретичні засади управління активами підприємства. Економічний простір. 2012. № 60. С. 249 - 257.
33. Про внесення змін до Порядку списання об'єктів державної власності: постанова Кабінету Міністрів України № 814 від 9 вересня 2020 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
34. Райс Э. Разоблачение тайн бухгалтерского учета. Как разобраться в бухгалтерской отчетности и в финансовом анализе [пер. с англ.] Москва. ЗАО «Олимп-Бизнес» 2006. С. 352.
35. Рябикіна К.Г. Вимірювання ефективності управління капіталом підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. № 3(54). С. 253-259.
36. Синчак В. П., Крушинська А. В. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник. Хмельницький. Видавництво Хмельницького університету управління та права. 2012. С. 332.
37. Сторожук Т. М. Елементи облікової політики підприємств щодо інших необоротних матеріальних активів. Вісник Черкаського університету. Економічні науки. 2018. Вип. 2. С. 79-87.
38. Стерницька С. С. Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації. Збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 21-22 січня 2022 року); за заг. ред. д-ра. екон. наук, проф. Синчака В. П. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 291
39. Стерницька С.С., Крушинська А.В., Особливості обліку необоротних активів комунальних підприємств. Збірник статей учасників

XVI Міжнародної науково-практичної конференції Modern directions of scientific research development. (7-9 вересня 2022р.) м. Чикаго. США С. 369.

URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/MODERN-DIRECTIONS-OF-SCIENTIFIC-RESEARCH-DEVELOPMENT-7-9.09.22.pdf>

40. Судук А. В., Гулько Л. Г. Принципи відтворення основного капіталу. URL: www.confcontact.com .

41. Терещенко О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства. Економіка України. 2003. № 8. С. 38–44.

42. Терещенко О.О., Стецько М.В. Системи показників у концепції фінансового контролінгу у сфері бізнесу. Фінанси України. 2013. № 11. С. 66-83.

43. Финансово-инвестиционный словарь. Дж. Доунс, Дж. Элиот Гудман. Перевод 4-го, перераб. и доп. англ. изд. Москва. ИНФРА-М. 1997. С. 586.

44. Федорова В. А., Булигіна О.К. Оцінка ефективності управління необоротними активами підприємства. Економічний простір. 2016. № 112. С. 177-185.

45. Фелпс Б. Умыне бизнес-показатели: Система измерений эффективности как важный элемент менеджмента. Пер. с англ. Днепропетровск. Баланс Бизнес Букс. 2004. С. 312.

46. Швець В., Борисюк О. Необоротні активи в системі кругообороту капіталу підприємства. Економіка. 2010. № 118. С. 53-55.

47. Шигун М. М., Мичак Н.О. Первинний облік необоротних активів, утримуваних для продажу. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2018. № 4. С. 66-74.

48. Янковська В. А., Семенець А.О., Кузнецова С.О. Управління активами та пасивами підприємства. Фінанси, банки, інвестиції. 2013. № 6. С. 111-114.

ДОДАТОК А

Таблиця А1. Аналіз основних техніко-економічних показників підприємства за 2017-2021 р.

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Темп росту 2021 р. до 2017 р., %
1	2	3		4	5	6	7	8
1.	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг	тис. грн.	27711	39472	60701	66434	85895	309,97
2.	Середньоспискова чисельність:	осіб	177	177	209	212	219	123,73
	- працівників		145	145	168	173	175	120,69
	- робітників							
3.	Середньорічний виробіток:	тис. грн.	156,56	223,01	290,44	313,37	392,21	250,52
	- одного працівника		191,11	272,22	361,32	384,01	490,83	256,83
	- одного робітника							
4.	Фонд оплати праці	тис. грн.	10741,6	17993,6	23820,8	27179	36498	339,78
5.	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	грн.	5057,25	8471,56	9497,93	10683,57	13888,13	274,62
6.	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	24595	33192	45925	53726	68772	279,62
7.	Чистий прибуток (збиток) всього	тис. грн.	214	-119	107	295	531	248,13
8.	Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	грн.	0,9923	1,0030	0,9982	0,9956	0,9938	100,16
9.	Рентабельність/ збитковість продукції, робіт, послуг,	%	0,87	-0,36	0,23	0,55	0,77	88,74
10.	Рентабельність/ збитковість продажу	%	0,78	-0,3	0,18	0,44	0,62	79,26
11.	Середньорічна вартість основних засобів (за залишковою вартістю)	тис. грн.	35305,5	48665	61682,5	230787	194723,00	551,54
12.	Фондовіддача	грн./грн.	0,78	0,81	0,98	0,29	0,44	56,20

Примітка. Складено автором на основі даних КП "Спецкомунтранс"

Таблиця А2. Динаміка обсягу та структури надання основних видів продукції (послуг) на підприємстві за 2017-2021 рр.

Назва продукції (послуг)	2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. від 2017 р. (+, -), тис. грн.	Відхилення 2021 р. до 2017 р., %
	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %	обсяг продукції, тис. грн.	питома вага, %		
Збирання, транспортування, утилізація та знешкодження побутових відходів	25416,53	91,72	24598,95	62,32	46490,90	76,59	49314,0	74,23	65177,13	75,88	39760,60	-15,84
Збирання та заготівля окремих видів відходів як вторинної сировини	1862,18	6,72	189,47	0,48	1207,95	1,99	1361,9	2,05	1700,72	1,98	-161,46	-4,74
Виготовлення, ремонт та обслуговування контейнерів для твердих побутових відходів	160,72	0,58	359,20	0,91	934,80	1,54	1986,4	2,99	2293,40	2,67	2132,68	2,09
Приймання і переробка гілля на міському полігоні ТПВ	157,95	0,57	532,87	1,35	807,32	1,33	963,3	1,45	1434,45	1,67	1276,49	1,1
Інші види послуг	113,62	0,41	13791,52	34,94	11260,04	18,55	12808,5	19,28	15289,31	17,8	15175,69	17,39
Всього товарна продукція (послуги)	27711,00	100,00	39472,00	100,00	60701,00	100,00	66434	100	85895	100	58184	0

Примітка. Складено автором на основі даних КП “Спецкомунтранс”

Таблиця А3. Динаміка формування прибутку і фінансових результатів діяльності підприємства за 2017-2021 роки

№ з/п	Показники	Роки					Відхилення, тис. грн., +/-
		2017	2018	2019	2020	2021	
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт послуг)	27711	39472	60701	66434	85895	58184
2.	Собівартість реалізованої продукції	24595	33192	45925	53726	68772	44177
3.	Валовий прибуток (збиток)	3116	6280	14776	12708	17123	14007
4.	Інші операційні доходи	318	284	227	144	212	-106
5.	Адміністративні витрати	1760	2388	4703	6687	8363	6603
6.	Витрати на збут	1444	1938	2766	3800	4053	2609
7.	Інші операційні витрати	480	1801	5763	1132	3237	2757
8.	Фінансовий результат від операційної діяльності:	-250	437	1771	1233	1682	1932
	прибуток (+), збиток (-)	-	-	-	-	-	-
9.	Дохід від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-
10.	Інші фінансові доходи	-	-	-	-	71	-
11.	Інші доходи	554	479	398	6824	3944	3390
12.	Фінансові витрати	-	1033	1998	7684	3904	-
13.	Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-
14.	Інші витрати	43	2	41	13	1146	1103
15.	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (+), збиток (-)	261	-119	130	360	647	386
16.	Витрати з податку на прибуток	47	-	-	-	116	69
17.	Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-	-	-	-	-
18.	Чистий фінансовий результат: прибуток (+), збиток (-)	214	-119	107	295	531	317

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності КП "Спецкомунтранс"

Таблиця А4. Горизонтальний аналіз балансу комунального підприємства

ХКП “Спецкомунтранс” за 2017-2021 р.р., тис. грн.

Актив/пасив	2017	2018	2019	2020	2021	Абсолют.	Відносне
						відхилення 2017/2021	відхилення,% 2017/2021
Активи	29516	51727	67379	83085	109238	79722	72,98%
Необоротні активи	18337	34609	36235	46696	64544	46207	71,59%
Нематеріальні активи	3	9	19	18	167	164	98,20%
первісна вартість	67	74	79	79	229	162	70,74%
накопичена амортизація	64	65	60	61	62	-2	-3,23%
Основні засоби	17559	32714	33938	41800	53968	36409	67,46%
первісна вартість	39189	58141	65224	165563	223883	184694	82,50%
знос	21630	25427	31286	123763	169915	148285	87,27%
Незавершені капітальні інвестиції	775	1886	2278	4878	10409	9634	92,55%
Оборотні активи	11179	17118	31144	36389	44694	33515	74,99%
Виробничі запаси	510	797	1109	1690	1381	871	63,07%
Гроші та їх еквіваленти	169	93	217	1754	4211	4042	95,99%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3732	6911	10697	13001	18392	14660	79,71%
інша поточна дебіторська заборгованість	384	53	19112	19860	19667	19283	98,05%
Інші оборотні активи	6333	8978	5	3	4	-6329	-158225%
Пасиви	29516	51727	67379	83085	109238	79722	72,98%
Власний капітал	27912	28923	48225	64456	82566	54654	66,19%
Зареєстрований капітал	28154	33362	33362	33362	33362	5208	15,61%
Капітал у дооцінках	0	0	0	11563	21494	21494	100,00%
Додатковий капітал	4078	0	19195	23600	30976	26898	86,83%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4320	-4439	-4332	-4066	-3266	-7586	232,27%
Довгострокові зобов'язання	0	13405	11192	8512	13931	13931	100,00%
Короткострокові зобов'язання	55	9399	7962	10114	12741	12686	99,57%
Інші зобов'язання	29	5406	0	4994	5026	4997	99,42%
Поточні забезпечення	0	0	0	1891	2390	2390	100,00%
Поточна кредиторська заборгованість за:	238	604	344	779	397	159	
- товари та послуги							40,05%
- розрахунками за бюджетом	516	628	1412	1202	2730	2214	81,10%
- розрахунки за страхування	200	1269	193	0	383	183	47,78%
- розрахунки з оплати праці	566	1492	1050	1248	1801	1235	68,57%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	27912	39472	60701	66434	82566	54654	66,19%

Примітка. Розраховано автором на основі даних фінансової звітності КП “Спецкомунтранс”